

es Deus, vnus es Dóminus:

non in vñi us sin gu la ri-

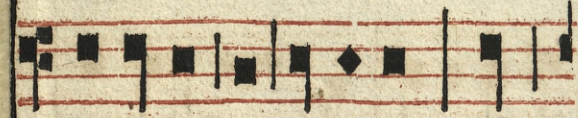
tâte persónæ, sed in vñius

Trinitâte substántiæ. Quod

enim de tu a glória, re-

uelánte te crédimus, hoc

de Fí li o tuo, hoc de Spí-

Vt in con fess i ó ne veræ.

sempiternæque Deitâtis, &

in persónis propri e tas, &

in es sènti a ú ni tas, &

in ma ie stà te ad o rê tur

æquálitas. Quam laudant

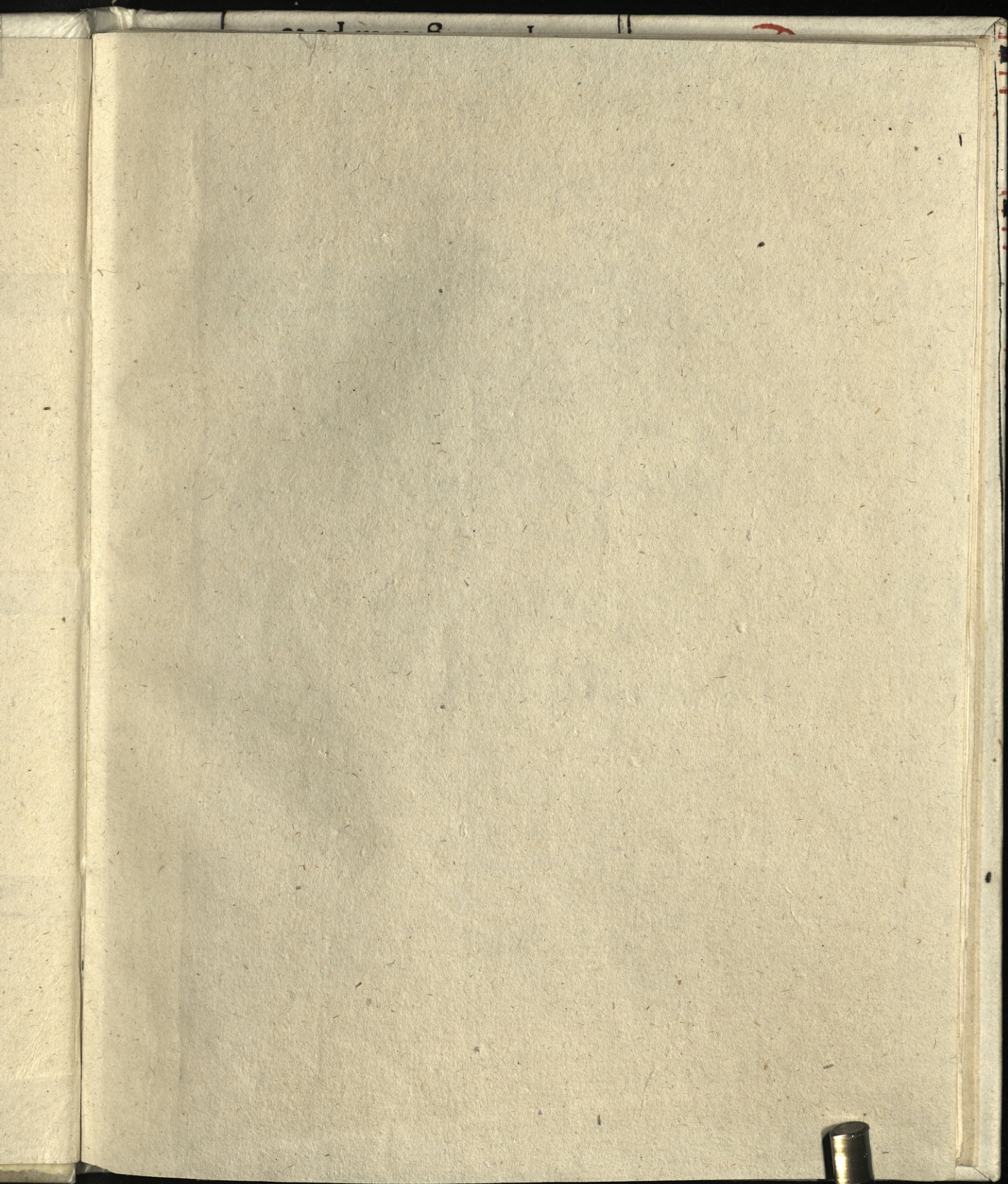
Angeli, atque Archángeli,

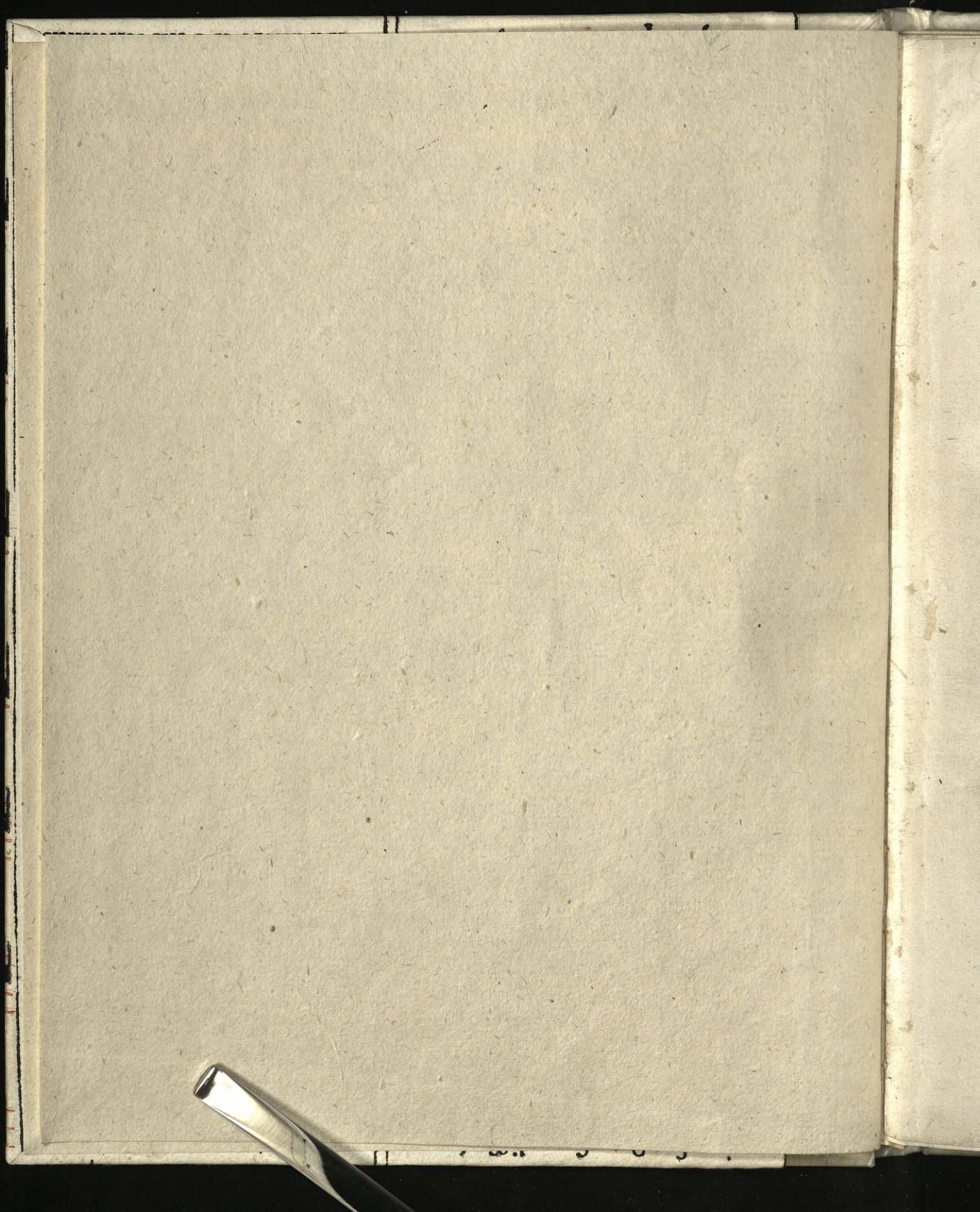

EHXO

Denis 32, cpld [44] Bl, a⁶bc⁴d⁶ef⁴g⁶h⁴i⁶

Maggs EDLO '72
Routan. DTO

L. FENESTELLA DE R.O. MAGISTRATI/
bus: nitori tandem natiuo restitutus/mille fluen/
tibus ulceribus curatis/industria doctissimi
Ioannis Camertis. Theo. Professo.
cum locorū omniū ob cōmu/
ne opti. litterarū incre/
mentum annotati/
onibus.

Am. qu. 3192

DE PANE DEO : EIVSQUE SACRIS : AC
SACERDOTIBVS. TITVLVS. I.

Sūpra oīa ex secūdo fastorū Ouidii. ibi. Tercia
post. Iustinus. lib. 43. Liuius lib. 1. Plutarchus p/
blema. 67. Vale. Max. ti. primo. 2. ca. 18. Plura
Tortel, in dictione lycæum.

Mnium Deorū quos uetus Romanorū re/
ligio excoluit/ prima Pani Lycæo : seu Fau/
num illū : seu potius Syluanū uocari placet/
per Lupercos rem diuinā Lupcalesq; ludos
fecisse apud uetustatis assertores / constat.

Ea quidē sacrorū genera/ ab Euandro rege : qui ex Arca/
dia pfugus / in eū locum uenerat : qui tandē Romanæ
præfuit arci/ ad nostros primū delata : ac celebrata fuisse
ferūtur. Hūc Pana nudos pastores/ quorū tūc præcipuū
numen fuit : ac deinde summos etiā uiros uenerari mos
fuit : lorāq; pro manibus ferre quibus obuios quosq;

cederent : laruisq; tectas facies portare. Cur autem nudi
hūc Deum colerēt : pleraq; e curriculo uetustatis ad nos
usq; delapsa referunt. Siue. n. q; hic ipse de⁹ preter alios
fingitur summæ celeritatis/ eo pacto lōge aptior nudos
etiā habere ministros placeat. Siue q; Arcades omniū
populorū/ qui graciā coluerūt/ longe uetustissimi/ feris
adhuc similem uitā syluis ac mōtibus agētes / legis ex/
pertes : artisp; primo hūc Deum uenerati/ patriū cultū
auitosq; nudos habitus signātes referre uoluerūt. Non/
nulli uero Iolem uxorem Herculis ab hoc Fauno uisam
ac per ardorē libidinis concupitā asserunt. Forte enī per

Faunus

maistrel

Tres sequē/
tes causas
ponit Oui:
ubi supra.

a. l. ompha
lem

syluas: & amœna nemoræ æstus leuadi causa una cū dile-
ctissima cōiuge Hercules uagabat: uidet ergo elegatissi-
ma forma mulierē ab altæ rupis specula senex deus. Ergo
illoꝝ uestigia eminus licet / obseruare instituit. Illi aut per
syluas ducendæ nocti aptissimū locū petūt. Interea muli-
er dum quiescēdi tēpus aduenit: pellem Leonis Herculis
ritu de more aptat humeris: claua etiā illius manu assum-
pta tali habitu præditā somnus aggredi: erāt aut duo pa-
rati cōiugibus lecti: eo q̃ posttridie Libero patri rem diui-
nam facturi erāt seorsum cubituris. Noctu ergo Syluan⁹
fallēdi custodis occasionē nactus / clam thalamū ingredi:
primoq̃ cōgressu fortunatus futurus / puellæ torum tenet
manuq̃ tentans (ut noctu sit) horridū Leonis tegmen in-
uenit. Ratus ergo cubare ibi Herculé / ad aliud cubile ire
pergit: quod cū sensisset mollibus stratū puerilibusq̃ de-
litiis aptius / stragula ueste sensim amota: dū libidine ardēs
manu palpat Herculé: ac uix dum hirti corporis horrorē
hauserat: experrectus Hercules manu reiectū toto antro
fusum iaculat: quo pro strepitu somno puella discussa / lu-
mina accersit. lumine ergo Syluano prodito elusus ac se-
miruptus uix attollēs humo humeros / in syluas detrusus.
Ea ergo ratiōe ppetuo execratis uestib⁹: q̃bus tā turpiter
delusus esset: easdē suis a sacris pcul abfore cōstituit. Plæri-
q̃ tamē huiusce rei causam assignāt Romulo q̃ eadē sacra
celebrāte: medioq̃ solis ardore corpus exercēte: cū nūcia-
tū fuisset latrones prædas agere: ita ut erat nudus accurrit
cōpræhēsisq̃ prædatorib⁹: pecora abacta redemerit: eius
facinoris qd nudus gesserat ppetuū argumentū corporū
sacra celebrantiū nuditatē esse placuit. Vt cūq̃ sese res ha-
buerit in tpa tamē usq̃. C. Iulii huiuscemodi obseruationē

puenisse constat. Ea. n. sacra cū sedens Cæsar dictator spe/
ctaret: atq; inter eos qui solēnia celebrarēt: curreret Mar/
cus Antonius is qui postea Triumvir fuit: aiunt lauream
coronā cui Diadema annexū esset/ capiti Cæsaris iponere
conatum fuisse: quod cū Cæsar amoto capite reiecisset sta/
tua ipsius cūctis frementibus imposuisse. De nomine ue/
ro Lupercalium non etiā satis cōuenit. plerisq; enī inditū
hoc nomē: quod huius inuocatiōe lupi a stabulis arceren/
tur uisum est. Alii templū ipsum in quo hic Deus colitur
Lupercal uocāt: quo circa Vir. Et gelida (inqt) monstrat
sub rupe lupercal: eiq; loco a lupa Romuli nutrice quod
eo in loco Romulū & Remum paruulos educare reperta
sit: factū nomē Lupercalis putāt. Nec desunt qui a Licæo
Arcadiæ mōte ubi præcipue ea religio peruiguit (eū enī
quem nos lupū: illi lycon uocāt) ipsum cognomiātū esse
arbitrētur. præcipuā uero huic Deo: dicatisq; sacerdoti/
bus uenerationē ea ex parte tributā ferunt: q; quæ mulier/
res ex suis uiris uel cōcipere: uel cōceptos foetus edere ne/
quirent ad Lupercos cōfugiebāt: quæ ubi loris ex tergo/
re hirci sectis cæsæ fuissent: e uestigio grauidæ: aut effcetæ
efficiebātur. Hæc solennia quintodecimo. kalen. Martias
celebrari: ut Ouidius in fastorum libris refert/ moris fuit.

Plutar. i ui/
ta lul. cæsa.
a. l. applau/
dentibus

g. Aenei

ms. Ad f. minor

z. fasto.

DE POTITIIS: & Pinariis Herculis sacerdotibus.
Titulus. II.

Diony. Halicar. lib. i. Vir. g. Aene. uersu. 201. Oui/
dus. i. fasto. ibi. Ecce boues. Iusti. lib. 43. Diodo.
Siculus lib. 5. Liuius lib. i. Valer. Maxi. in. i. ca. 2.
Plyni. minor ca. 34. Varro lib. i. de lingua latina.

Adem tēpestate Euandro. s. Palatiū tenēte / Her/
e culem Gerione interēpto per eadē loca mira spe/
cie boum armēta abegisse cōmemorant. ac cum
ppe Tyberim fluuiū qua prae sese armentū ferēs trāficis/
let loco herbido ubi reficeret boues: ipseq; itinere defessus
pcubisset: & eundē uino: ciboq; grauātū sopor oppress/
isset. Carus pastor / loci accola / uiribus ferox captus pul/
chritudine boum / prādā auertere instituit: ac ne sicā prae/
dam agēdo in speluncā cōpulisset / uestigia ipsa eo / quare
tem dominū ducerēt / aduersos eximiū quēq; pulchritu/
dine in speluncā traxit: Hercules uero ad primā auroram
somnia excitus / cū gregē plustrasset oculis: partēq; nume/
ro abesse sentiret: perrexit ad proximā speluncā si forte eo
uestigia ferrent: quae ubi oīa foras uersa uidet: nec in partē
aliā ferre: cōfusus: atq; incertus animi: ex infenso loco age/
re porro armentū coepit. Inde cū actae boues forte (ut fit)
ad desideriū relīctae: mugissent / reddita inclusae ex spelū/
ca boum uox / Herculé cōuertit: quē cum uadentē ad spe/
luncā Cacus ui phibere conatus esset: ictus claua / fidem
pastorū nequicq; inuocās / morte occubuit. Euāder qui tūc
tpis / ea ex Pelopōneso pfugus auctoritate magis q̄ imper/
rio regebat loca / uenerabilis uir miraculo litterarū rei no/
uae inter rudes artū homines: uenerabilior diuinitate ma/
tris Carmētæ: quā fatiloquā ante Sibyllæ in Italiā aduen/
tum miratæ gētes fuerāt: cōcursu pastorū trepidantiū cir/
ca aduenā manifestæ cædis reum / excitus: postq̄ facinus:
facinorisq; causam audiuit: habitū: formāq; uiri aliquāto
ampliorē augustiorēq; q̄ humanā intuēs / rogitat qui uir
esset: Vbi nomē patrēq; ac patriā audiuit. Ioue nate Her/
cules salue inquit te mihi mater ueridica interpret Deum/

Brady Lang Trist

obijt

Carmen

Euand

aucturū cōeleste numen cecinit. tibiq; aram hic dicatā iri/
quā opulentissimā olim in terris gens maxima uocet: tuo/
q; ritu colat. Dextra Hercules data accipere se omen im/
pleturumq; se fata: ara cōdita ac dicata ait. Ibi tum primū
boue eximia capta de grege sacrū Potitiis ac Pinariis quæ
tum familiæ maxime inclytæ ea tenebāt loca dedit: factū
forte ita euenit ut Potitii (ut ait Liuius) ad tempus præsto
essent: hisq; exta apponerētur. Pinarii extis adesis ad cæ/
teram uenirēt dapem. Inde institutū māsit donec Pinariū
genus fuit ne extis eo solemnū die uescerentur. Potitii ab
Euandro edocti antistites p multas ætates eius sacris præ/
fuerunt: donec tradito seruis publicis solēni familiæ mini/
sterio Potitiorū ac Pinariorū omne genus periit. Id enim
Apus Claudius cū esset Cēsor effecit hisce familiis insen/
sus: ob idq; ira deorū (ut creditur) luminibus orbatus est.

Pini

Ex c. z. pri/
mi Vale.

DE SACERDOTIO fratrum Arualiu. Tittulus. III.

Ex Aulo Gelio. c. 7. 6. Macrobius. 1. sat. Plutar.

pble. 33. Lactā. c. 20. primi Varro lib. 1. de lingua
latina. Plyni. c. 2. 18. historiæ naturalis. Eius festa
quæ floralia dicunt. vi. Nonas Maii celebrantur:
ut. & fast. scribit Ouidius.

Ratres Aruales ut fruges ferrent arua ueteres cō/
f suluisse Romanos memoriæ traditum est. Huius
uero religiōis Romulū ipsum patrē urbis aucto/
rem extitisse reperio. Nam cū Acca Laurētia nutrix Ro/
muli corpore suo quæstum in uulgus faceret: eoq; pacto
grandē pecuniā cōstipasset: ex duobusq; liberis: quos su

Acca Lantia

Amaly
sceperat: unū morte amisisset: Romulū in demortui locū
adoptionis iure substituisset: decedēs tamen populū Ro/
manū instituit hæredē: cuius tandem liberalitatis regiæq;
affinitatis memor populus Ro. mulieris nomen in Fastis
retrulit: liberos fratres Aruales asserendo: & ab aruis ap/
pellauit: ex quo tpe sacerdotiū mansit fratrū Arualium:
huiq; .xii. numero fuisse dicūtur: eiq; sacerdotio insigne tri/
buit albas insulas: & spiceam coronam.

DE AVGVRIVS. TITVLVS. IIII.

Ex Cice. 1. de diui. Diony. lib. 2. Liui. lib. 1. Ouidi.
circa finē. 4. fasto. faciūt quæ scribit Stat. 3. Theb.
ibi. Difficiles populi. Plutar. pblema. 71. 72. 77.
93. 99. Vale. Max. in principio secūdi.

Ver. 443.
secūdi fasto.

Odem fere tpe. & disciplina: & religio augurandi
ex Etruscis: penes quos ea disciplina præcipua: ac
longe peculiaris fuit: ad Romanos commigravit:
uirū. n. quempiā cuius nomē uetustate obsoleuisse Naso
poeta ait: A syli (ut reor) alliciente inductiōe exulem Etru/
ria Romā uenisse perhibēt: cuius opera Romulū Remū/
q; ufos cū de imponēdo urbi nomine una cōtenderent opi/
nionē deducor: quanq̃ M. Cicero in his libris quos inscri/
psit de diuinatiōe etiā ipsum Romulū istā ipsam Augu/
ralē disciplinā pcalluisse asserit: a Numa uero q̃ Romulo
successit perpetuū sacerdotii insigne cōstitutū est. De ritu
uero inaugurādi: si unū in casum plæraq; eduxero: eadem
ad oēs cæteros facile referri poterūt. Ea quidē quantū ex
ueterū monumētis collegi: huiuscemodi fuit obseruatio.

Augur in arcē: siue in editū quendā locū ad inaugurandū
ascendēs debebat sedere sup lapidē meridiē uersus: atq; ad
Litum leuam sedens baculū in manu recuruū: quē lituum uocāt:
tenet. Inde ubi prospectu in urbem / agrūq; capto / Deos
precatus / regiōes ab oriēte ad occasum determinat: dex/
tras ad meridiem: leuas ad septētrionem partes esse dicit.
signū quod cōtra oculi conspectū longissimē ferūt / animo
definit: tum lituo in leuā trās lato / dextra in caput eius qui
inaugurat posita: ita precatur. Iuppiter pater si fas est hūc
Numā Pompiliū: cuius ego caput teneo regē Romæ esse
uti nobis signa certa ac clara sint intra eos fines quos feci:
tum peragit uerbis auspicia: quæ mitti uelit: quibus missis
Numa de tēplo (ita. n. designatas lituo æthereas regiones
uocāt) declaratus rex descēdit. Quā quidem declarādi seu
inaugurādi regis formulā ad cætera quoq; (ut dixi) trahi
facile licet. Huic disciplinæ peritia Actii Nauii Auguris/
per multū fidei: auctoritatisq; accessit. Nam cum Priscus
Tarquinus aliqua præter maiōrū iustituta in augurato mu/
tare: pleraq; etiā de nouo cōdere pgeret: negabat Actius
Nauius inclytus ea tēpestare Augur inauspicato ea fieri o/
portere. Quare ira regi mota / ludēs artē (ut ferūt) agedū
inqt diuina inaugurato fieri ne possit quod ego nūc mēte
cōcipio / Cū ille in augurio rem expertus fieri posse dixi/
set. At qui hoc anio agitaui inquit: nouacula cotē discissu/
rū. Cape ergo hoc: & page quod aues tuæ fieri posse por/
tendūt. tum illū incunctāter discidisse cotē ferūt: statuāq;
Actii Nauii capite uelato: quo in loco res acta est in co/
mitio in ipsis gradibus ad leuā positā fuisse: cotemq; ean/
dem cum illa ipsa nouacula in manibus posita: ut eius rei
etiam apud posteros monumentum existeret. Auguriis

Gel. c. 8. 4.

Gel. c. 7. 14

Oia ex pri/
mo Liuii.
Cicer. prio
de diuinati/
one.

Ply. c. 5. 34

Primo

Ex Valerio
Max. tit. 1.
primi. 4. &
Cice. 1. de di
uinatione.

Quid sit ca
pere uicio
tabernacu
lū lege apd
Plutar.

ergo: sacerdotioq; augurū: ut ait Liuius: atq; in libris de
diuinatione Cicero: tantū auctoritatis: & ueneratiōis ac
cessit: ut nihil domi forisq; nisi auspicato gereret. Et ad sa
pientiā nobilitatisq; primarios quosq; id sacerdotiū de
ferretur. Et cum Tiberius Grachus pater Tiberii: & C.
Grachorū comitia cōsularia habuisset: dicerentq; Etrusci
augures rem in augurio experti/ uicio Cōsules creatos fu
isse: Gracchusq; ut ineptos insanosq; Etruscos incesset:
abiens in prouinciā senatui rescripsit: ueridicos: nō aut in
sanos Etruscos esse: qui consules præsentes/ uicio a se crea
tos dicerēt. nam cū se collegisset: meminissetq; se locū ta
bernaculo extra pomeriū præter maiorū cōsuetudinem
delegisse. quāobrem abdicare se consulatu compulsi sunt.
Vt aut ueneratio huic ordini: auctoritasq; ita & numerus
ipse/ adeo creuit/ ut collegiū Augurū coleretur. nam cū ab
initio tres tātum creati cōpissent. ex tribus scilicet tribu
bus Ramnensiu: Ticiensiu: & Lucerū. & obtinuisset cum
mutaretur numerus/ impari tantū numero creati. Vtūq;
tamē id fieret quatuor numero præter maiorū consuetu
dinē creati cōpti sunt. tandē cū plæbs quorūlibet honoz
partē suā in senatu/ & in foro nacta esset/ p Tribunos egit/
ut ad sacerdotia quoq; uelut ad cætera cursus aperirētur.
Idq; post multa certamina: uariasq; seditiōes obtinuit/ ut
ad quattuor. s. patritios/ quinq; ex plæbe adicerentur. sa
ctūq; hoc fuit M. Valerio. & Quinto Apuleio cōsulibus.

DE FLAMINE DIALI. TITV. V.

Sūpta ex Gelio oia. ca. 15. lib. 10. Plutar. pble. 42.
& 48. Diony. lib. 2. Liuius lib. primo plura de his

Varro libro primo de lingua latina.

Laminem Dialem / primus Numa Pópilius Ro/
f. mæ rex creauit. cū antea reges / pontificū regumq;
pmiscue munera obirent: ut de Priamo: & Aenea
apud Virgiliū cernimus. rex etiā Anius (ut idē poeta ait)
rex idem hominū Phœbiq; sacerdos fuit: idq; etiā & a mi/
noribus tantū ut a. C. Cæsare: diuo Augusto: multisq; de/
inceps principibus: quos Pōtificatus maximi titulis insi/
gnitos uidemus: obseruatū est. Cæterū Numa plures in
urbe Romulo q̄ sibi similes reges fore ratus: qui relicta re/
ligionis cura bellorū potius negociis detinerent. Sacerdo/
tes quattuor quos appellauit flamines / qui rei diuinæ iu/
giter adiecti essent multis deorū alligauit. Flaminē unum
Ioui: quē Dialem uocāt. Marti duos. Quirino unū. dictus
aut flamen Dialis est / ut Varro ait. q̄ in Latio capite uela/
to erat. & caput filo lanæ præcinctū habebat: a quo fla/
men appellabit. Dialis autem a Dioue: q̄ est iuuās deus.
Cæteri flamines / eius cui præsidēt numini decorantē titulis
Hūc Dialem præsertim insigni ueste: curruliq; sella ador/
nauit: hic solus ut Varro ait / album habet galerū / uel ex
eo q̄ maximus est / uel Ioui immolationem alba ueste fieri
oporteat. Pleraq; etiā huic Pōtificio iure tributa sunt. A.
Gellius in cōmentariis noctium Atticarū scriptū reliquit.
Equo. n. uehi Flaminē est religio. Item iurare Dialem fas
nunq̄ est. Ignem e flamma nisi ubi sacrū est / efferri ius non
est. Vincitū si ædes eius introierit solui necessarium est. &
uincula p̄ impluuiū in tegulas subducit: atq; inde foras mit/
ti debēt. Nodum in apice: atq; in cinctu: neq; in alia parte
ullum habet. Siquis ad uerberandū ducatur: si ad pedes

3. Aenei.

flaminis

flaminis

Dioue

no. falsos

eius supplex decubuerit: eo die uerberari piaculū est. capil-
lum Dialis nisi qui liber nō est detonsēt. Caprā: & carnem
incoctā & hederā: & fabam neq; tāgere Diali mos est: ne-
q; noiare. Propagines e uitibus altius prætētis nō succidet
Pedes lecti in quo cubat luto tenui circūlitos esse oportet.
& in eo lecto cubare aliquē fas non est. Ungues Dialis: &
capillosq; præsægmina subter arborē silicā terra operiunt.
Neq; ad eius lecti fulcrum capsam esse cū strue: atq; ferro
fas est. Dialis quotidie festalis / est sine apice sub diuo esse
licitū nō est: sub tecto utilibet etiā & a pōtificibus consti-
tutū. Farinā fermēto imbutā attingere fas nō est. neq; tu-
nicā intimā: nisi in locis tectis exuisse ne sub cælo tanq̃ sub
oculis Iouis nudus sit. In conuiuio eius haud quisq; nisi rex
Sacrificulus accubabit. Matrimoniu Flaminiis nisi morte
dirimi nō est fas. Locū ubi bustū sit nunq̃ ingreditur. Hos
Flamines cū ab initio cōsecrantur: captos duci a patribus
uelut ab hostibus mos fuit. Totidē uero flaminibus quot
deos colerēt / ufos ueteres. M. Varro in his libris quos in-
scripsit de origine linguæ latinæ / testis est. ut Dialectem. Mar-
tialē. Quirinalē. Vulcanalē. Iurinalē. & Falacrū. & præ-
terea q̃ plures q̃ ut nostrū inter sacerdotū gradus / nō nihil
interest: ut Episcopū. Archiepiscopū. Cardinalē. Patriar-
chā. & Metropolitanū. ita apud illos Flaminiū. Protho-
flaminiū: & archiflaminiū differētiā fuisse idonei testes sūt.

DE VESTALIBVS uirginibus. Tittulus. VI.

Diony. lib. 2. Gelius. c. 12. primi. Plura Oui. 6. fastorū
ibi. Vesta faue. Lucretius. 2. de rerū natura. uersu. 603.
Quare magna &c. Augu. c. 10. 4. ciui. Serui. 11. Aene.

ibi. Finitimos. &c. docet ubi uiuæ sepeliebant. Plutar.
pble. 96. ponit huius cōsuetudinis causam.

Estalis originē cultus quēadmodū plārāq; omnia
f. Numa Pompilius intulit: & si eius initia usq; adeo
uetera sunt ut ex Troianis ad Albanos Aenea du
ce longe cōmigrauerint: cuius rei meminit Virgilius his
uersibus: Sic ait & manibus uittas: uestāq; potentē. Aeter
numq; aditis effert penetralibus ignem. Deæ huic Vestæ
quā terrā else: eandēq; Deorū matrē uolebāt: ppetuo ui
gil ignis cōsecrari solebat: eius obseruationi ac cultui plār
rāq; uirgines e primoribus patrū electæ præfici: quarum
negligentia si forte sanctus ignis restinctus esset: flagris a
pōtifice maximo cædi iubebant: ut a. P. Licinio pontifice
maximo in eam quæ negligētius ignē custodierat Valeri
us scriptū reliquit. Incesti uero crimine damnatā / uiuam
fussodi institutū est. Virginē uestalem (ut Labeo Antistius
scripsit) minorē q̄ sex annos: maiorē q̄ annos decem natā
negauerūt capi fas esse. Item quæ nō patrima sit: & matri
ma. Item quæ lingua debili: sensuq; auriū diminuta esset:
alia ue corporis labe insignita sit. Item cuius parētes alter:
amboue seruitute seruiuerint: aut in negociis sordidis uer
santur: eāue cuius soror ad id sacerdotiū lecta sit: excusatio
nem mereri aiunt. Itē cuius pater Flamen: uel augur: aut
quindecimuir sacris faciundis: aut qui septēuir Epulonū: aut
Salius est. Spōsæ quoq; pōtificis: & regis sacrorū filiæ/ua
catio a sacerdotio isto tribui solet. Neq; eius legendā filiā
qui domiciliū in Italiā nō haberet/ constitutū est: ut Capi
to Atteius scriptū reliquit: & excusandā eius qui liberos
tres nō haberet. Item edicto Prætoris uirginē uestalē dia

z. Aenei.

D. Vestæ

Ca. i. primi
Gel. ubi su/
pra. oia

lemue nō cogi sæpe rescriptū est: uerba prætoris hæc sūt
Virginē Vestalē: & Flāmineam Dialē ait præco: in omni
mea iurisdicōe iurare nō cogam. De eligēda aut uirgine
Vestali hæc obseruata sunt: lege Papiā cautū est / ut arbi/
tratu Pōtificis Maximi uiginti e populo uirgines legerē/
tur: sortitioq; ex hoc nūero fieret in cōtione. Cæterū inqt
ea lex uetustate ut plæræq; aliæ exoleuit: satisq; ei lectio
fieri cœptū est: siq; honesto loco natus Pontificem maxi/
mum adeat: offeratq; ei ad sacerdotiū filiā: cuius duntaxat
saluis obseruatiōibus religiōis ratio haberi possit: gratiam
enī Papiæ legis per senatū fieri aiunt. Hæc uirginem a Pō/
tifice Maximo uelut ab hostibus capi moris fuit. Verba
aut quibus tūc Pōtifex utitur hæc sunt / Sacerdotē Vesta/
lem sacra facere quæ iussi p populo. R. o. Quiritibusq; uti
optima lege fuit: ita te A mata capio. A mata enī noīe ap/
pellari oēs cōsueuerūt: q; ea quæ prima capta est a Numa
rege / fuisse hoc noīe perhibeāt. Simulatq; igi capta: atq;
in atriū Vestæ deducta est. illico sine emancipatiōe: ac ca/
pitis diminutiōe / exit patriā potestatem: & ius testamenti
faciūdi adipiscit. In cōmentariis aut Labeonis quos supra
duodecim tabulas cōposuit / ita scriptū reperitur. Virgo
Vestalis neq; hæres est cuiq; intestato: neq; intestatæ quis/
q;: sed bona eius tum redigi in publicū aiunt.

DE SALIIS MARTI DICATIS. TIT. VII.

Sumpta ex. z. Dionysi. & primo Liuii. Seruio: 8.
Aene. Ouidio .3. fastor. ibi. Quis nisi. lege Acro/
nem. 36. & 37. primi Carmi. plura. Plutar. in uita
Numæ. Val. titulo. 1. primi ca. z.

Nter cætera sacroꝝ instituta genera a Numa rege
I a posteris etiã in honorẽ habita/id quidẽ in minori/
bus fuit: quod Marti scilicet Gradiuo uouit: duo/
decim enĩ ad hæc uiros legit: quos a solẽni saltu/quo in sa/
cris utebant Salios appellauit. his alios duodecim Tul/
lus Hostilius mox adiecit cū Romanis in aciem cōtra Fi/
denates eductis/Albani a Romanis p specię proditiōis du/
ce Metio/defecere. Datū aut̃ his supra tunicã insigne ahe/
neum pectori tegmẽ: cælestiaq; arma: quæ uocatur An/
cylia portare: ac per urbẽ canētes carmina cū tripudijs: so/
lenniꝝ saltu incedere: institutūq; ut in fine omniū carminū
suorū Mamuriū appellarēt. hūc enĩ Mamuriū inclytū ea
tēpestate fabrum fuisse: & cū Ancyle cælo lapsum esset/
Numa Pōpilio: Quiritibusq; rem diuinā agentibus: huic
Mamurio negociū datū esse cōplura huius similia ancy/
lia effingendi tradūt: quod quidem opus cum ille exquisi/
tissima absoluisset arte / optionē utrum a se uellet postu/
lari artifici Numā obtulisse/ quod ex eo peteret nam exhi/
biturum se id pollicebat: artificem uero nō pecuniam/ sed
gloriã pro mercede petiisse/ q̃ eius nomen a Salis in finē
quorūlibet carminū recitaretur: idq; per multa tēpora in
sacris: & comitiis (ut ait Liuius) obseruatū est. Eo autem
huius ordinis sacerdotiū numero creuisset: ut ad collegiū:
& collegii sacerdotū magistratū redactum fuerit.

DE COLLEGIO PONTIFICVM: ET PONTI/
fice Maximo. Titulus. VIII.

Vltra ea quæ scribit Liuius in .i. & Dionysi. in. z.
lege apud Plutar. in uita Numæ.

Ontifices/ut pleraq; alia sacerdotia / ab ipso Nu/
p ma ortos apud Liuiū satis constat. Eosdē diu præ/
terq; a patrib; creati nō licuit. Fuerūt autē ab initio
hi numero quatuor. postq; uero maximorū quorūq; ho/
norum partem / plēbs Tribunitiis rogatiōibus optinuit/
ad sacerdotia quoq; sacrosanctasq; potestates patere sibi
aditū uoluit. quatuor ergo alios creati ex plēbe Pōtifices
placuit. M. Valerio & Q. Apuleio cōsulibus. Omnibus
unus præfectus fuerat a Numa Pōpilio:isq; Pōtifex Ma/
ximus appellabāt. hic habet ex se sacra omnia exscripta:
exsignataq; quibus hostiis: quibus diebus: ad quæ rēpla
sacra fieri deberent: eiusmodiq; diuini in rebus unde ero/
gandæ pecuniæ sumptus fieri debeat curæ Pontifici est.
Cæteraq; omnia sacra publica: priuataq; sacris Pontificis
subiecta sunt: cum uero de religione: deq; sacris / dissensio
est: populus illum consulere pergit: perutile illud fore ra/
tus est. Pompilius eius sacerdotii auctor ne ius diuinum
negligendo / patrios ritus / peregrinosq; asciscendo / turba/
retur. Nec cœlestes modo cerimonias ducere: sed iusta
quoq; funebria: placandosque manes eiusdem Pontificis
erat apud eum quoq; tabula esse dicitur: in qua solis: & lu/
næ defectus / quotiens lumini caligo fit: & anni: mensium/
q; Fastorum ratio perspicitur. Pontifices (ut Varro ait.)
Q. Mutius Sceuola a posse & facere appellatos esse di/
cere solebat. sed ea denominatio. a. M. Varrone: haud sa/
tis probari uidetur. nam & a pōte & facio Pontifices ap/
pellatos putat: eo q; ab his primum pons Sublitius fa/
ctus: ac sæpe restitutus esse perhibeatur.

DE FOECIALI SACERDOTE. TITTV. IX.

4. Pontif.

Pont. Max.

Tabula ESSE

Prio de lin/
gua latina

Alias causas
lege apud
Plut. in uita
Numæ.

Ex Plutar. pble. 62. Gelio. c. 4. 16. Diony. lib. 2. Ser-
uio. ix. Aene. ibi. Principium. Liuius fere ad uerbum
scribit hæc omnia.

Oecialis sacerdotii nusq̃ apud Romanos uetusti-
f orem usum fuisse q̃ Tullo Hostilio Romæ regnā-
te/repperi: quē tamē ut ab Hostilio creatū nō affir-
mauerim: ita ne quidē negauerim a Numa Pōpilio oīum
religiosissimo rege/creari potuisse: utcūq; id tandē fuerit/
de nomine/priusq̃ de. M. Valerio fœciali regnante Tullo
Hostilio apud Liuiū mētio est. Fœcialis uero partes in eo
uerfabātur maxime ut fidei publicæ inter populos præes-
set: neq; iustum aliquod bellū fore cēsebatur nisi id p Fœci-
alem fuisset indictū. cū uero pugnare desitū est/ fœdere fi-
des pacis cōstituebatur: quæ fœdera aliūdē fidera appel-
lata ab Ennio: q; fidei faciūdæ causa introducta sunt. M.
Varro testis est. Fœcialēq; ipsum a fide: & faciēdo dictum
esse idem existimat. Forma uero feriēdi p Fœcialē fœde-
ris huiusmodi est qua nullo (ut Liuius placet) uetustior esse
memorat. Fœcialis (inquit) regē Tullū ita rogauit. Iubes
ne me rex cū Patre Patrato populi Albani fœdus feriret?
Iubente rege/ sagmina inquit te rex posco. Rex ait: puram
tollito. Fœcialis ex arce graminis herbam puram attulit.
postea regē interrogauit rex facis ne tu me regium nunciū
populiq; Ro. Quiritū? Rex respōdit quod sine fraude mea
populiq; Ro. Quiritū fiat/ facio. Fit ergo tūc fœdus: mul-
tisq; id uerbis peragit. Legibus inde recitatis. Audi inquit
Iuppiter: audi pater Patrate po. Albani: audi popule Al-
bane: ut illa palā prima postreāue ex illis tabulis cæra ue-
recitata sunt sine dolo malo utiq; ea hodie rectissime intel-

fœcialis sacerdotii

fidera

Prio de lin-
gua latina

*No foras
fœcialis*

Ply. c. 2. li-
zz.

lecta sunt illis legibus. po. Ro. prior non deficiet. si prior
defecerit publico cōsilio/dolo malo/tu illo die Iuppiter ita
po. Ro. ferito/ut ego hunc porcum hodie feriam: tātoq;
magis ferito/quanto magis potes/pollesq;. Vbi id dixit
porcū saxo silice percussit. Eodem modo pars altera per
suos sacerdotes: suumq; Dictatorem peragit. Cum autem
bellū per Fœciales indicunt hoc more utuntur. Fœcialis
hastam frenatā præustam: aut sanguineā ad fines eorum:
quibus bellum indicit/defert: nec minus puberibus tribus
præsentibus adiicit. Quod populi priscorū Latinorū: ho/
mines ut prisci Latini aduersus populū Romanū Quiritū
fecerūt: deliquērūtq; : po. Ro. bellū cū Latinis priscis fie/
ret: ob eā rē ego: populusq; Ro. populis priscorū Latinorū
hoībusq; Latinis bellū indico: facioq; Id ubi dixit: hastā in
fines eorū emittit: ex quo bellum iustū esse intelligitur.

DE SACERDOTIO PATRIS patrati. Tit. X.

Hæc & plura scribit Liuius lib. 1. Ser. circa principiū
9. Aene. scribit patrē patrātū fuisse principē fœcia/
lium: lege Gelliū: ca. 4. lib. 16. Plutar. pble. 62.

Atris Patrati sacerdotiū & si apud Liuiū a Fœcia/
p li haud differre uidetur: aliquādo etiā lōge abfuisse
apparet/ut tamen & nomē istius: illiusq; atq; offi/
cium/nō nihil interesse uideat/ utiq; & de utroq; seorsum
dicere uisum est/utcūq; esset: his descriptis nō certe officio
immutauerim: sed partes plures dumtaxat adscripserim.
Patris patrati usus eodē tēpore: quo Fœcialis apud Ro.
prodit: nam & inferendis a Fœciali fœderibus patris pa/

trati opera: auctoritasq; exigebatur. Ad patrandū. n. idest
fanciendū iuramentū ubi de foederibus cōuenerant: admit
ti cōsueuere. Creauit aut Marcus Valerius primus Fœci/
alis: Sp. Fusium: primū Patrē patrātū eo bello quod Tul/
lus Hostilius cū priscis Latinis gessit: uerbena caput: capil
losq; cingens. Alias præterea partes ablata. s. ab hostibus
repetēdi patri patrato dedit Ancus Martius: eū morē ab
antiq̃ssima Equiculoꝝ gēte repetēs. Eius rei formula an/
tiquissima est huiuscemodi. Legatus idēq; pater patratus
ubi ad fines eorū uenit: unde res repetūt capite uelato: filo
aut lanæ uelamē est: Audi Iuppiter inquit: audite fines cu/
iuscūq; sint gentis. Numina audiāt fas. Ego sum publicus
nūcius populi Ro. pie iusteq; legatus uenio: uerbis meis
fides sit. Peragit deinde postulata: inde Iouē testem facit: si
ego iniuste: impieq; illos hoīes/ullas res dari po. Ro. mihi
q; exposco: tum patriæ compotē nunq̃ sinas esse: hæc cū
fines. hæc quicūq; ei primus uir obuius fuerit: hæc portā
ingrediens: hæc forum egressus. Si non dabūtur quæ ex/
poscit diebus tribus & triginta (tot enim solēnes sunt) per
actis bellū ita indicit. Audi Iuppiter: & tu Iuno: ac Quiri/
ne: Diūq; omnes cælestes: uosq; terrestres: uosq; inferni au/
dite. Ego uos testor: populū illū quicūq; est/nominat/in/
iustum esse neq; ius p̃soluere. Sed de istis rebus in patria
maiores natu cōsulemus: quō pacto ius nostrū adipisca/
mur: cū his nunciis ad cōsulendum Romā uenit cōfestim
rex: dictator: cōsul: siue quiuis alius senatū habuerit ex his
ferme patres cōsulit uerbis. Quarū rerū/litium/causæ cō/
duxit pater patratus po. Ro. Quiritū p̃i patrato priscorū
Latinorū hoībus: uel priscis Latinis quas res nec dederūt
nec fecerūt: nec soluerūt quas res fieri dari solui oportuit.

Pr. Præm.

Dic inquit & quem primum sententiā rogat. quid censes?
Tum ille puro pioq; duello quærēdas cenſeo. itaq; cōſen-
tio: cōſiſtoq;. Inde alii ordine rogabant: quādo pars maior
eorū qui aderāt in eandē ſententiā ibāt: erat cōſenſu fieri ſo-
litū: ut Fœciales ī iactu haſtæ (ut dictū eſt) bellū indicerēt

DE SACRORVM REGE. TIT. XI.

Ex Liuiο in p̄cipio ſecūdi. plura Dio. in principio. 5.

Ex ſacrorū qui & Sacrificulus dicit̄: Creari cōceptus
eſt Iunio Bruto & M. Valerio primis cōſulibus.

Eius creandi occaſionē dedit quod cū nup̄ exactis
regibus plēraq; ſacra a ſolis regibus obiri cōſue-
ta regū
exactiōe uacare uiderent̄: idq; moleſte admodū populus
ferret utpote q̄ cultui Diuino regū exactiōe uideret̄ de-
rogatū. Sacerdotē creari placuit quē quominus eidē au-
ctōritatis in eſſet regio nomine decorauit: ſacrorū regē ap-
pellantes: ſubiecerūt tamen Pōtifici Maximo ne ſi nullius
dictiōi fuiſſet ſuppoſitus iam exacti reges reducti ſacrorū
rege eſſe uiderent̄ uel crederētur. Quæ uero huic ſacerdo-
tio partes iniūctæ eſſent nūc tēporis minime reperiunt̄.

DE SIMVLACRI traiectione matris Deorū. Tit. XII.

Sūpta ex Liuiο lib. 9. 3. Decadis. Silius ī p̄cipio. 17.
plura. Ouidi. 4. faſt. multa ad hoc faciētia ſcripſi in an-
notatiōibus Solini. ca. 7. De cauſa ſacerdotii Spado.
Lege Naſonē. 4. faſto. ibi. Phryx puer. Augu. c. 25. 7.
Ciuitatis dei: plura notaui in cōmen. Claudiani ſecūdo

Sacrificulus

in Eutrop. ibi. Labentem patriam.

Allos quidē Berecynthia: siue illam Deorū matrē
g dicere mauis dedicauit antiquitas: eamq; religionē
ut plærāsq; alias e Phrygia Romā reduxit. & eo
quidē tpe quo huiuscemodi carmē ex libris Sybillinis re/
latum est. Mater abest: matrem iubeo Romane requiras.
Cū ueniet casta est accipiēda manu. Hoc respōsum cū diu
torqueret patres: quæ nā mater abesset: aut unde petēda:
nō satis reperire poterāt phyfici. Appollinis oraculū cō/
sultum misere: missi huiuscemodi respōsa attulerūt. Diuū/
Apollo inquit arcessite matrē. quā in Idæo quidē iugo re/
perietis. Missi ergo in Asiam legati. datū negociū / ut per/
quisitū: ac tandē cōpertum Deæ simulacrū Romā reduce/
rent. Sed cū Attalus rex Asiæ cōperti a legatis simulacri/
traiectionē negaret Romanis frustra iam abire parātibus
uocē eisdem: & creditū esse Deæ auditā ferunt. Ipsa inquit
peti uolui. Romāq; quæ Deorū oīm dignū domiciliū est:
deduci. quo miraculo exterritus Attalus Romanis illico si/
mulacri trāslationem cōcessit Mari ergo trāssecta Romā
(ut traditū est) cū Tyberim nauis simulacro onusta uecta/
retur / omni genere hominū ex urbe prodeūte cū carmini/
bus sacrifq; in sicco littore adhæsisse ferūt: & cū oīs mul/
tudo funibus iniectis summo conatu adnitereī. nulla ta/
men ui auellere hārentē ualuit. Erat aut in turba Roma/
norū Claudia Quīta Vestalis uirgo præstātissimæ formæ
cuius exquisito habitu: multisq; pleno illecebris / uiolatae
eius uirginitatis / publica suspicio circūferebarur. pcubuit
ergo puella ad pedes simulacri orans: obtestāsq; Deam sic
inquit. Læsa uirginitatis me ream criminant. tuū Dea te/
c

Claudia quita

Adunigam 24
Spadones 22
no
stimoniū uti rem indices quæso: ut si tuo damnata testimo-
nio rea fuerim / admīsam mortem luam. sin hac labe purā
argueris: tum tu castissima / castas manus prosequere ob-
secro. Vbi hæc dixit reſte q̄ alligata erat nauis / manu at-
repta puellæ admodū parū conātis facile tractū pſecuta
eſt. Hoc pacto in urbe Scipio Naſica ſolus dignus cuius
manibus tangeret: recipereturq; ſimulachrū iudicatus eſt
Datum ergo Scipiōi negociū: ut templū Deæ magnifice
ſtrueret: & eius cultui ſacerdotes dedicaret: quos more
Deæ uetūſto ſpadones eſſe oportebat nō alio pacto ad id
ſacerdotium legādos. Cuius quidem inſtituti hoc in cauſa
uiſſe cōmemorant. Dilexiſſe Cibele puerū quendā phry-
gium: dilectoq; hāc conditionē adieciſſe: ne caſtitate pol-
luta adniteret. puerū tamē Nymphā Sangaridē deperiſſe
& cū apud eam ſub arbore ei Nymphæ dicata / una quieſ-
ceret nocte dormiētes / Deā arbore cū ipſa Nympha tru-
cidauīſſe: adoleſcentē metu fere exaimātū in uicinū montē
cui nomē Dindima eſt / cōfugiſſe: doloreq; amentē: pūdo-
req; admiſſi facinoris mēbrū quo deliquerat abſcidiſſe hac
ratioe facti Dea memor p̄ eiufmodi hoīes ppetuo ſibi mi-
niſtrari uoluit. Galloꝝ uero nomē a flumine Phrygiæ ue-
tuſto: quod tēplo huius Deæ uicinū eſt / tractū ferūt cuius
(ut ferūt) fluuialis undæ ea uis eſt: ut potātes iſanire cōpel-
lant.

DE DVVMVIRIS SACRORVM. TIT. XIII.

Duūuiri ſacroꝝ a Tarquinio ſupbo creati ſunt ut lib. 4.
docet Diony. Gel. aut. c. 19. primi ait ad libros tres Si-
byllinos quaſi ad oraculū quindecīuiri adeūt cū dii im-
mortales publice cōſulēdi ſūt de dedicatōe ædis Caſto.

a Posthumio lege quæ scribunt Anto. & Marfus i fine.
.i. fast.

Vumuii sacroꝝ: quantũ monumẽta ueterũ legẽs
d consequi ualui: sacris libris legendis carminibusq;
Sibillæ fatiscq; Ro. populi interpretãdis prærãt.
ut Apollinis sacri: aliarũq; cerimoniarũ antistites erãt: &
quoties p̃digia/magnos aliquos rerum euẽtus auspicãtia
emerfisset/ Lectisterniis ad Puluinaria Deoꝝ factis: ut illo/
rum minas auerteret: suppliciiis sacrisq; placabãt. Eoꝝ eti/
am ritu p̃spere gestis rebus decernebant. Huius sacerdotii
nullã ante mentionẽ repperi q̃ tpe quo ædes Castori per
filiũ Posthumi secũdi Dictatoris qui tũc duũuir dedicatas
est. Latino. n. bello pater ipse Dictator uouerat. Cãterũ
cũ multo tpe duo ad hoc ipsum sacerdotiũ uiri creati esset
ac plæbs de suo quoq; corpore creare Consules pergeret:
neq; ad id ipsum satis uiriũ esset. obtinuit tandẽ ut qui du/
umuii in eam diem creati fuissent decẽuii crearent: quin/
q; ex patribus: totidem ex plæbe electis: quare ex duum/
uiris/decem uiri appellari cœpti sunt.

Decem uiri

DE · SEPTEMVIRIS · EPVLONVM. TIT. XIII.

Cicero. 3. de oratore dicit tres uiros Epulones a ueteri/
bus p̃tificibus istututos p̃pter sacrificioꝝ multitudinẽ
de hoꝝ epulis scribit Val. in p̃cipio. 2. & Augu. 3. de
Ciu. uide sint ne uera quæ Sipõtinus de his asseruit.

Ep̃temuiratũ Epulonũ q̃q̃ ut cõiectari põt genus
s esse sacerdotii p̃æsumit p̃pterea q; cũ de uacatiõe
uestalis facerdotii agĩt filia Auguris. x. uiri sacroꝝ

Ex Testo
flamies/septēuiri Epulonū ab hoc sacerdotio excusationē
mererent/inter sacerdotia hoc ipsum subiungit. utcūq; id
fuerit quoniā nihil de hac re mediocris etiā fidei auctori-
tisq; repperi: quod huic ordini officiū cōmissum esset/ au-
sus asserere nō fui. Plinius tamē cū esset orationē habitus
cū quasi ppter futuros astātes timeret/dixit / Stabat me-
dio cōsularis mō septēuir Epulonū. Sūt adhuc Romæ in
pyramide qdrata incisa hæc uerba. Opus absolutū dieb⁹.
Cxxx.e testamēto. C. Cornelii. tr. pl: septēuiri Epulonū.

DE MAGISTTATIBVS AD RELIGIONEM
non spectātibus. Titulus. XV.

Ex A. Gellio ca. 14. 13. lib. noctiū Atticaz.

Ed quoniā nūc de reliquis magistratibus quæ ad
s religionē nō pertinent/ tractare intendimus. Alii
quidē omniū magistratū maiores: alii uero mino-
res sunt. qui maiores/ qui ue minores essent/ paucis aniad-
uertendū est. nā. A. Gellius plæraq; hac in re ex. M. Mes-
salæ Auguris libris/ dicta reliquit / cuius uerba hæc sunt.
Patritioꝝ auspicia in duas potestates diuisa sunt. maxima
sunt Consulū: Prætorū: Censorū: neq; tamē eorū omnium
inter se eadē: aut eiUSDē potestatis sunt: ideoq; collegæ nō
sunt Censores cōsulum/ aut Prætorū. Prætores cōsulum
sunt: ideo neq; Prætores: aut Cōsules: Cēsoribus: neq; cō-
sulibus Censores aut Prætoribus turbāt: aut retinēt auspi-
cia. At Cēsores inter se: rursus Prætores: Cōsulesq; inter se
& uiciāt: & obtinent: Prætor & si collega Cōsulis est: neq;
Prætozem: neq; Cōsulem iure rogare potest: ut quidē nos

a superioribus accepimus: ut ante hæc tps/eruatū est. Et
ut in cōmentario. xiii. C. Tuditani patet: quia imperiū mi
nus Prætor: maius habet Cōsul. & a minore imperio ma
ius: aut a maiore collega iure rogare non potest. Nos his
tpibus prætores prætore creāte/ueterum auctoritatē su
mus secuti/neq; his Comitibus in auspicio fuimus Censores
æq; nō eodem rogātur auspicio atq; Cōsules: & Prætores
Reliquorū uero magistratuum minora sunt auspicia. Ideo
illi minores: hi maiores/ magistratus appellant. Minori
bus creādis magistratibus/ Tributis/ Comitibus magistra
tus/ sed iustus curiata datur lege/ maiores centuriatis Co
mitibus fiunt. Ex his oibus Melsallæ uerbis (inquit) mani
festum sit qui sint minores magistratus: & quōbreminino
res appellentur. Sed & collegā/ esse Prætorē cōsuli docet
q; eodem auspicio creātur. Maiora autē auspicia dicuntur
habere: quia eorū auspicia magis rata sunt q̄ aliorum. Cō
sul ab omnibus magistratibus Comitiatū: & contionem
auocare potest. Prætor & Comitiatū: & contionem usq;
quaq; auocare potest: nisi a Cōsule. minores magistratus
nusq; neq; comitiatū: neq; contionem auocare possunt. Ea
de re: qui eorum primus uocat ad comitiatū: is recte agit.
Quoniā bifariam cum populo agi nō potest. Nec auoca
re alius/ alii posset si cōtionem habere uelit uti ne cum po
pulo agant: quis multi magistratus simul contionem ha
bere possint. Ex his uerbis Melsallæ manifestum est/ aliud
esse cum populo agere: aliud contionem habere. Nam cū
populo agere/ est rogare quid populū/ ad quod suffragiis
suis iubeat aut uetet. Contionem autem habere/ est uerba
facere ad populum sine ulla rogatione.

Maiora auspicia

Gellius c. i. c.
13. lib.

DE SENATORVM ORIGINE. TIT. XVI.

Ex Diony. lib. 2. Liuiio lib. 1. De Senatoribus extat Ti-
tulus. 9. primi digestorū. plura Plutar. in uita Romuli.

Enatorū originem a Romulo institutā esse / nemo
s ambigit. quippe qui urbis parēs: & cōditor / cū iā
nouā ciuitatē uiribus & robore iuuenū affatim a se
munitā cerneret haud minoris momenti fore ratus / si ean-
dem consilii ope fulsisset: ex primoribus patrum qui tunc
aderāt / ciuibus / centū numero elegit: quos ob honorē pa-
tres: ob aetate Senatores appellauit: ut apud Lacedæmo-
nios senes appellari eos: qui summū quendā magistratum
gerunt Cice. ait. Qui uero ex his primoribus centū patri-
bus / geniti sunt / patriciū nūcupati sunt. Hūc ordinem mox
Tullus Hostilius expleuit Alba a se diruta: Albanisq; in
urbem inductis. tum Tullios. Seruilios. Quintios. Gega-
mos. Clodiosq; Senatores accepit. Exactis antē regibus /
Brutus Cōsul exhaustū bonis uiris Senatū intues / primo /
res equæstris ordinis ascribi i Senatores operā dedit: illos
q; cōscriptos patres appellauit: ex quo tpe / patrū cōscri-
ptorū appellatio locū habere instituit. Penes hos quidem
Senatores adeo semp totius. R. P. summa innixa est: ut ne
reges quidē: Cōsules / aut Dictatores: aut alius quispiā ma-
gistratus / incōsulto senatu quippiā moliret: adeo ut cum
Tarquinius superbus plæraq; præter senatus auctoritatē
decerneret: tū demū amisso regio noīe / Tyrānus appella-
retur. Senatores uero triplicis ordinis fuisse repperi alii. n.
libr. 3. Plu. Patricii: alii Pedarii: nonnulli uero cōscripti appellabant.
pble. 58. Patricii sunt hi maxime / qui centū illis patribus a Romulo

Patres
Senatores
Senes

Imagin

Px 97p4

A. Gel. c. 18
libr. 3. Plu.
pble. 58.

Pedarii

lectis/geniti sunt. Cōscripti uero Senatores hi q regū Cō-
sulū/Censorū ue decreto in senatū lecti sunt. Pedarios autē
Senatores uariis ratiōibus appellatos inuenio: alii. n. q hi
nō haberēt sentētiā dictionē ī senatu: sed in aliorū sentētiis
pedibus irent dictos Pedarios putāt. Alii q essēt plēriq
qui magistratus Curules adepti/sella Curuli in Senatū ue-
herentur. qui uero pedibus iter facerēt/Pedarii nōiabanr.
M. aut Varro equites quosdā esse ait/qbus amplioribus
magistratibus functis/nondū tamē a cēsoribus/ in senato-
res lectis/nō esse ius dicēdā in senatu sentētiā: cū tamē in
senatū uenire liceret: sed quas sentētiās principes dixerāt:
in eas descendebāt. De ordine uero: ac ratiōe cōsulendi se-
natus: quā hucusq repperi: ea potissimū adducā. Aliquā-
do. n. primo rogari mos fuit q princeps in senatu a Cēso-
ribus positus fuerat: nōnunq uero ut hi prius rogarentur:
qui Cōsules designati essent institutū est. Cicero aut in eo
libro quē inscripsit Catonē maiore de senectute. Tantum
aliquādo senectuti honoris tributū scribit: q ut qsq natu
grādiōr esset: ita prior in senatu sententiā rogaret. usu tan-
dem introductū esse dicit: ut quem consul ipse rogasset: is
prior ex sentētia uerba faceret. Aliū tamē q consularē uirū
rogari fas fuisse negāt. Ex q sane cōsuetudine. C. Iulius Cae-
sar/ in eo cōsulatu quē gessit cū. M. Bibulo tris dūtaxat ui-
ros extra ordinē rogasse dī. M. Crassū. Cn. Pompeiū: &
M. Catonē. post. M. Crassū. Cn. Pompeiū ubi filiā sibi in
matrimonio collocauit rogare primū cēpit. Cū uero. M.
Catonē rogaret: atq idē cū cōsulebat de R. P. nimis forte
diceret: lōgioreq pinde oratiōe uterē: qua oē fere tēpus
qd est habendū Senatui tereret: Cæsar uiatorē uocauit. M.
q Catonē quoniā finē nō faceret prahēdi loquentē/ & in

Senatores pedarios

Oia. c. 10. 4
Gel. Vale.
Max. tit. 5.
secūdi

Virg. No

Mo de senatu
c.7. lib.14.

Gel. c.8.14.

a.l. Atiniū

Gel. c.7.14

Templa

carcerem trahi iussit. Catonem cū imperio pareret: Senatus confurrexit: & ad carcerē prosequēbat. Cuius rei quasi inuidia motus Cæsar destitit: atq; emissi iussit. De more aut habendi senatus. M. Varro rogatu Pompeii / librum edidit: cū ille primū Consul cū. M. Crasso fuisset, designatus: creditur quia foris: militiæq; ad eam ætatē occupatus uellet ciuili cōsuetudinis cuius expers erat / fieri peritior. Sed eum librū in ipsa Varronis ætate periisse idem ipse in epistola ad Opianicū scripsit: qua in epistola multa scribere Varronē id genus. A. Gellius in cōmentariis noctium Atticæ refert: primū ibi scriptū fuisse per quas personas haberi Senatū liceret: notat Dictatorē Consulē Prætorē. tr. pl. Interregē præfectū urbi: neq; ullis aliis ius fuisse Senatū frequētem fieri iubere asserit. Addit deinde extraordinario iure Tribunos militares / qui p Cōsulibus essēt. Item decēuiros quibus imperiū consulare tū esset. Itē triū uiros R. P. cōstituendæ causā creatos ius cōsulendi Senatū habuisse. De præfecto urbi Latinæ utrū Senatū habere liceret: nō satis cōuenire ait: qui licere negauit quod ne ille quidē Senator sit perinde ius dicēdæ in senatu sentētiæ nō habeat / in rationē adducūt: eaq; ætate quæ nondū senatoria sit creari. M. aut Varro / & Ateius Capito ius esse præfecto urbi Senatus habēdi aiunt: quādo quidem & tr. pl. quāq; nō essent Senatores ante Acciniū plæbiscitū ius senatus habēdi esset. Scripserat etiā de intercessiōibus / illis uidelicet ius intercedēdi fuisse: qui uel ea potestate: uel maiori iuissent iis qui Senatus consultum: aut plæbiscitū: uel aliud decretū rogārēt. De loco habēdi senatus: aut senatus cōsulti rogādi: nisi in locis paugures cōstitutis: quæ tēpla appellabant: haberi rogari ue posse negabant: unde & in

curia Hostilia: in Pópeia: & post in Iulia cum profana es-
sent: tépla per Augures sunt cōstituta: ut in iis senatus cō-
sulta more maiorū iusta fieri possent. De tpe uero habēdi
senatus ita disserit. Ante exortū inquit solē / aut post eius
occasum / Senatus cōsultum irritū esse. opus etiā Censorū
fuisse: per quos: & quo tpe factū esset senatus consultum.
De ætate aut senatoria: etiā adolescētibus senator / senatū
ingredi licuisse: ueterum monumēta legentibus apparet.
Quominus uero tandem in senatū illi ætati uenire liceret.
Papirii prætextati factū in causa fuit. ut Valerius Maxi-
scriptū reliquit. Tūc igitur constitutū ne cui paucioribus
xx. & quinq; annis nato senatū ingredi liceret. ut est apud
Plutarchū in uita Magni Pópeii. Item apud ius ciuile Ro-
manorū: quo nos etiā hoc tpe utimur facile cōspirari licet.
Qui uero senatus habiturus esset auspicari primo atq; im-
molare hostiā debere. Idem Varro censebat. Docuit & de
diuinis rebus prius q̄ de humanis ad senatū esse referendū
Item senatus consultū duobus modis fieri / aut p̄ discelsio-
nem / si cōsentiretur: aut si res dubia esset / per singulorū sen-
tentiā. De pignore quoq; capiēdo de multa irrogāda Se-
natori: qui pro tpe in senatū uenire debuit non interfuerit.
Quantū uero ad senatorū familiā ptinet: Senatoriaq; per-
sonarū appellatiōe / & uxores cōtineri decretū est. Adopti-
uos aut filios / & si ante q̄ patres in Senatū essent ducti / sese
in adoptionē dedissent / Senatores esse placuit. Siquis aut
ex patritiorū ordine / plæbeio homini se in adoptionē dedi-
derit: patriciū tamē manere cautū est: quā legem ea tépe-
state nullā fuisse arbitror. cū. P. Clodius uir patricius: quo
tpe tribunicia potestate fungeret: qua aduersum. Ci. facti-
one ut cret plæbeio homini se adoptandū præbuit. Cōtra

1705 Sabini
Stim
Gel. c. 23. 18
Macrobi. 1.
Satur.

Gel. c. 7. 14

Oia ex ti. 9
1. digestorū

ff. de senato
ribus: lege
Emācipatū

Senatoꝝ filiaē nisi quæ Senatoriis hominibus nuptui tra/
ditæ essent: clarissimarū scēminarū nomine nō continerē/
tur. Senatoris uero filiū a patre emancipatū: & si filii no/
men iure ciuili amittit: Senatoriā tamē retinere dignitatē
creditur. Posthumi aut̃ quāuis post patris mortem nascū/
tur: Senatorii tamē homines appellabant: eum uero qui
postq̃ pater senatu motus est concipitur: & nascitur: non
esse Senatoris filiū Proculus: & Pegasus opinabant: siq̃
uero ante cōceptus fuerit q̃ eius pater Senatu amoueret:
non nocebat filio casus patris: quominus Senatoris filius
cēsetur: sed si pater anteq̃ cōciperet filiū senatoriā digni/
tatem amiserit: ac deinde decesserit: filii aut̃ in aui potesta/
te Senatoris reciderent. & si nō quasi Senatore patre nati
uideant: Senatorii tamē esse censebāt. Mulieres aut̃ sena/
toribus primo deinde inferioris sortis hoībus matrimonio
collocatæ: clarissimarū ordinis nō sunt. Itaq̃ ipetrare pla/
ræq̃ a principibus solēt: ut nuptæ iterū inferioribus uiris
in senatoria nihilominus maneāt dignitate: ut diciū diuum
Augustū Iuliæ Maniæ consobrinæ suæ indulxisse. Senato/
res uero senatorio ordine amotos q̃uis capite nō minuan/
tur: & ciuitatem retineant: iudicare tamē: ac testimonium
dicere prohibet lex Iulia Repetundarū.

DE TRIBVNIS CELERVM equitū. Titu. XVII.

Diony. libro. 2. Liuius lib. 1. Plutar. in uita Romuli
Quidā existimāt Luceres a Lucumone deo deno/
minatas. Festus aut̃ Pōpe. a Luceo Ardeæ rege q̃
auxilio fuit Romulo aduersus Tatium bellati.

Ribunos celerū equitū primus Romulus creasse
fertur: cū tres equitū Cēturias quaz opera in om/
ni R. P. discrimine uteretur ascripsit eas centurias
Ramnensiū: Tatiensiū: Lucerū appellauit. Ramnensiū a
Romulo: Tatiensiū a Tatio: Lucerum uero denominatio
(ut Liuius placet) incerta est: quos autē tercios his præfecit
uiros: quos ex tribus elegit tribubus: Tribunos nominauit:
fuisse autē numero trecentos ait equites: eo quod singulis
curiis: quæ triginta erāt: decem ascriuerit. Quod uero cele/
riter accurrere eos uolūt: si quādo R. P. illorum opera in/
digeret: appellari celeres uoluit. Sūt etiā qui a Celere quo/
dam qui primus iis ordinibus a Romulo præfectus fuerit
Remi interfectore hoc nomen inditū esse opinent: ut Oui/
dius in libro fastorum significare intelligitur.

Tribunos

Celeres

In fine q̄rti.

DE QVAESTORIBVS. TIT. XVIII.

Quare autē creati fuerint docet Pom. ti. z. i. digestorum
ponit autē quæstorū genera. z. primū eorū q̄ pecūiæ. z.
eorū q̄ capitalib⁹ rebus præset. eorū officiū narrat Vl/
pianus tit. 13. i. digestorū. lege Var. i. de lingua latina.

Væstoribus creādis origo uetustissima est: & ante oēs
pene magistratus instituti sunt. Gratian⁹ autē in eo libro
quē de tpibus scripsit ipsum etiā Romulū & Numā duos
habuisse quæstores: quos nō sua uoce sed populi suffragio
creatos: scriptū reliquit. Cæterū ut Romulū Quæstores
hūisse nō usq̄ q̄q̄ notū est: ita Tulliū Hostiliū regē Quæ/
stores habuisse cōstare inq̄t. Qd uero publicæ quæredæ
pecūiæ p̄positi essēt appellatos aiūt. quæstorū uero ararii

d z

Quæstor

Gelli. c. 13.
lib. 13.

quæstor

Pom. tit. 2.
.1. digestor
L. necessarii

& urbanæ pecuniæ curâ agere: puincias partim exigēdis
uectigalibus sortiri pleriq; ut Gratianus dixit epistolis in
senatu legēdis occupari. liq; nūcupati cādidati principes.
Nōnquā aut maleficia cōquirere Quæstorib; negotio
traditū est: ex quor; exercendis quæstiōibus: Quæstores
dictos fuisse. M. Varro opinari uidet. Quæstores ut fere
oēs reliquos magistratus/ tam plæbeios/ q̄ patricios pro/
miscue creari obtinuit: quæ potestas quoniam minoribus
ascribitur: neq; præhensionē: neq; uocationē habet: & quē
admodum priuati in ius ad prætorem uocari solēt eadem
gerendor; honoz dicendæq; in senatu sentētiæ initium fu/
isse perhibet: etiā quia de capite ciuis Ro. iniusu populi/
nō erat permīsum Cōsulibus dicere: propterea æquestro/
res cōstituebantur a populo: qui in capitalibus præessent
rebus: ii appellabantur quæstores parricidii. Quorum &
meminit lex duodecim tabularum.

DE INTERREGIA POTESTATE. TIT. XIX.

Ex Diony. lib. 2. & Liui. lib. 1. Plutar. in uita Numæ

Omulo ergo humanis iā rebus subducto: fluctuā/
tibus patrū animis quo pacto rem. p. pcurarent:
quē inde in mortui regis locum sussecturi: aut quo
tandem pacto essent: ne noua multitudo sine rege: ac duce
palsim uagaretur: ac uicinor; tandem irritatis animis: ur/
bem rectore uacuā uis aliqua externa adoriretur: difficul/
tati rerum cōsulare rati: centū patres decē decuriis factis:
singulos ex singulis legūt: qui summæ rerū præessēt. ex iis
unum qui insignibus imperii: & fasibus esset decernunt:

quinque diebus spacio finiebatur imperium: eoque pacto uicissim
inter se sortiebantur dum orbe exacto annus circūageretur.
Sed huius imperii cum iam pertesum uideretur: ac plures pro
uno rege centum sortitum esse querere audirentque ea moueri
patres: qui uel imperium posciturum esse uidebatur per speciem
beneficii ultro offerentes rati summam potestatem populo per
mittunt: statuunt ut ne plus iuris: ac potestatis futuro regi
permitterent: quam apud se retinerent: simul decernunt quem popu
lus ipse regem iussisset ita demum ratus haberetur: si patres
auctores extitisset. Tum interrex cōtione aduocata. Quod
bonum faustum: felixque sit (inquit) Quirites regem create si dig
num qui secundus a Romulo sit creaueritis / patres aucto
res fient: atque ea cōditione reges creabatur: apud quem summa
rerum erat. Dum regia potestas: uacans erat Interrex appel
labatur. Apud minores uero Romanorum cum R. P. causa
absentibus Cōsules: neque habendis comitiis interesse possent:
sine uicio Cōsules creati essent: si Dictatorem Comitiorum
causa dici non placuisset: res ad Interregem deducebatur. ac
per Interregem cōsularia comitia habebantur.

DE DVVMVIRIS CAPITALIBVS. TIT. XX.

Liuius lib. 1. Dionysius autem lib. 3. dicit cognitionem sororicidae
promissam populo. Pom. tit. 2. primi digesto. Constituti
sunt inquit & triumviri capitales qui carceris custodiam habe
rent / ut cum anaduerti opportheret interuentu eorum fieret
Var. etiam meminit primo de lingua latina.

s I duumviratus capitalis repetere originem uolueris /
usque a Tulli Hostilii regis temporibus erit repetenda.

Is. n. bellū cū Albanis gesturus: copias iam e cāpis in acie
eduxerat. Tum Metius Suffetius albanorū dux regē Ro/
manorū ad colloquiū uocauit/ qui ubi in cōspectum uene/
runt/ diu de cōditionibus pacis inter eos agitatū est: hanc
tandē conditionē inierunt. Erāt in exercitu Albano trige/
mini fratres: qui Curiatii appellabant: ut hi cū trigeminis
Oratiis Romanis ferro dimicarēt utrius exercitus uicto/
res essent: is populus cū bona pace/ alteri imperaret. Ar/
mati ergo hīc Oratii: illīc Curiatii/ in cāpum pdeunt: diu
uaro Marte pugnāt: ad extremū tres Curiatii: atq; ii qui/
dem oēs faucii: duos ex Oratiis obtruncāt/ tercio integro
reliēto. Iuuenis ergo integer corpis: animiq; uiribus ne si/
stādo tutari ictus nō posset: ambire campum instituit: ex
Curiatiis qui ualidior erat/ metu exanimatū fugere ratus/
psequi illū/ ægre licet/ pergit. Oratius ubi alterū longe ab
aliis esse cernit. Curiatiū aggredit: parūq; ualidū facile ob/
truncat. Accurrentē fratri ferre auxiliū/ primo illo etiā in/
firmiorē: & uix sustinentē arma/ facilius occidit. Tertium
gravi uulnere/ metuq; grauiore: minore negocio cōfodit.
Iuueni ergo Oratio oīum cōsensu gloriosissimus triūphus
decernit. Triūphanti ergo cū omne genus hominū: tum
Oratia soror uenit obuiā. hāc Oratia alteri ex Curiatiis
forte despōsata fuerat: quæ ubi cōspexit/ occisi nup a fratre
uiri pēdentes ab hasta exuuias/ lamētis & scemineo eiula/
tu cōplebat oīa: cuius rei indignatiōe sororē interfecit ra/
tus publicā læticiā turbasse. Triūpho ergo acto Oratius
ad regem trahit: in carcerē seruādus traditur. ergo oīum
sentētia Oratiū dānat capite: sed recens tam insignis facti
memoria p multū fauoris a rege ipso/ sibi uēdicat. Dilati/
onem ergo iudicii rex quæritās: tum primum duos uiros

Curiatii

Oratii

Nō de Oratio

creat: quæstionem iudicii ab se ad illos reicit. quid plura:
duū uiri plectendū capite Oratiū pñunciant. sed Oratius
ab illa sententia populū appellat. res ad populi iudicium
reiciit. Tū uero senis orbicq; trium liberorū parētis lachry/
mis & p cōtione oratiōibus acta. insignis actæ rei recēter
memoria: reum iuuenē populus absoluit. Tum ergo duū
uiris capitalibus initiū esse ccepit: unius tamē argumento
triū uiri collegæ facti sunt. q; uero capitalibus quæstioni/
bus præessent. & carceris rerū capitaliū agerent custodiā
capitales appellati sunt: cuius etiā magistratus in dānati/
one. C. Maniliū Capitolini opa usum. po. Ro. Liuius me/
minit. Eorundē interitu triū uirorū in eos qui cū. L. Catili/
na coniurauerāt aiaduersum est: ut meminit Salustius.

Libro. 6.

DE PRAEFECTO VRBIS. TIT. XXI.

Quæ scribunt hoc titulo habent fere oīa ab Vlpiano
tit. 12. primi digestorū. Gellius ca. ultio. lib. 14.

E præfecto urbis nusq; antea quicq; reperit. quā de
d Sp. Lucretii patris Lucretiæ præfectura. nō tamē
alios reges præter Tarquinū superbū præfectos
urbi creare potuisse negauerim. Quo se se res tērtāt: cum
regibus pficisci opus foret: penes præfectū urbis summa
rerū relinquebat. Vbi autē imperiū ppagatum est: totius
Italiae inrīsditio ad præfectū urbis delata est. Oīa. n. crimi/
na quæ p totā Italiā admittebātur: ut epistola diui Seueri
ad Fabium Cylionē cautū est præfectus urbis sibi uēdicat
in initio uero eius epistolæ ita scriptū est. Cū urbē nostrā
fidei tuæ cōmiserimus: quicquid intra urbē admittitur: ad

præfectū urbis uidetur pertinere. Sed & si quid intra centesimum lapidē admissum sit præfecti urbis ad cognitionē pertinet: si ultra centesimū lapidē admissū fuerit / urbis præfecti notio nō erit. Audiet seruos qui ad statuā cōfugerint: aut qui de dominis cōquerantur: & de suo peculio empti nō manumittant. Audiet dominos egētes: & qui se ægros esse dicāt: desiderētq; sibi a liberis suffragiū impendi. Relegandi etiā: deportādīq; in insulā / potestatem præfectus huiusmodi obtinet. Si quis aut seruū suū in uxorem suam adulteriū cōmisisse asserit / apud præfectū urbis erit audiendus. Neq; est alienū ab eius potestate: ut corā ipso interdicitur / quod ui aut clam exercetur. Solēt item ad præfectū urbis tutores: curatoresq; remitti q; male in tutela: cura q; uersati fuerāt: quiq; grauiore aduersione q̄ ut suspectorū crimen incurrāt indigēt seu quos probari possit datis nūmis tutelā occupasse: seu accepta mercede operā dedisse: quominus idoneus tutor assignaret alicui uel cōsulto circa edendū patrimoniū eius quantitātē minuisse: siue euidēti fraude pupilli bona alienasse. Id quoq; iniunctum est huic magistratui a diuo Seuerō ut mācipia tueatur ne p̄stituatur. Curare præterea præfectus debet. ut Nūmularii probe se agāt circa suæ p̄fessionis negocia obeunda: tēperetq; ab iis quæ leges non admittunt. Si autem patronus se a suo liberto aut docuerit: aut contumeliosum sibi liberum queratur: siue se conuitium ab eo passum: liberum uel suū: uel uxorem: aut quid simile obiectū fuerit: præfectus urbis adiri solet: & p̄ modo querelæ corrigere eū aut cōminari: aut fustibus castigare: aut ulterius p̄cedere in poenam solet. Quod si delatū se a liberto: aut cōtra se cū inimicis conspirasse doceat / etiā in re tali præfectus in eū poenā

cōstituet. Cura etiā rei macellariæ omnis / ut iusto precio
ueneat / ad officiū præfecti pertinet. & ideo forū Boarium /
Suariū: Piscariū: & olitoriū ad eundē præfectū ptinet. Ad
tuendā quoq; populorū quietē dispositos stationarios mi-
lites habere debet: curareq; ut sibi quod ubiq; agitur per
delatores denunciēt. Potest etiā urbi interdicare negocia-
tioni / pfectionibus / aduocatiōibus & foro ad tēpus & in
perpetuū. Sed cum multo tpe præfectus urbi creatus fu-
erit: demū illius ditione delata ad prætorem trāslata Lati-
narum feriarū dūtaxat creati cœptus est: & cum cætero-
rum omniū magistratuū fora quiescerēt. soli præfecto ur-
bi latinæ subirent: ne quis alteram magistratuū speciem
arbitraret. Plæraq; quæ ad præfecti ditionē pertinere ui-
debantur de industria omissa sunt.

Boarium
Suarium
Piscarium
Olitorium

DE CONSVLIBVS. TIT. XXII.

Sūpta ex fine primi Liuii. ex. 4. Diony. Pom. ti. 2. pri-
mi digesto. de officio Cōsulis habet ti. 10. primi digest.
Augu. c. 15. tercii Ciuitatis / primi Cōsules kalen. lanu.
creati sunt. Inde factum est ut Ianuarius primus mensis
anni a Ro. haberet. Plutar. proble. 18.

Januarius

Onsularem potestatē regiæ potestatis exēplo ac-
ceritam fuisse uetustatis monumēta declarāt. Ex
actis. n. regibus / duo uiri creati sūt: quibus præter
q̄ annuū imperiū datū est nihil aliud immutatū est. Itaq;
lictōres & Trabeā cæteraq; regū insignia tenere. Quod
cōsulere. R. P. deberēt Cōsules appellauere. Iniunctūq; ut
omniū quæ e. R. P. fore arbitrarētur: diligēter curā agerēt

Consule

1. Consule

12. lictor

Enig

Liui

Gel. c. 13. 9

Val. ti. 2. 3.

Liui. lib. 7.

Primi cōsules post exactos reges fuere. L. Iunius Brutus & L. Tarquinius Collatinus. Brutus cū collega egit: ut penes alterū dūtaxat fasces forēt ne si penes utrūq; populus cōspexisset duplicatū terrorē ex uno ad duos reges queretur: duodecim erāt numero lictores: qui cū fascibus uirgarum securim cuiq; cōsulum præserebāt: quem numerū lictorū collegisse Romulū ferunt. eo q; duodecim uultures in Auentino monte quū auguriis cum fratre cōtenderet inspexit. Nōnullis autem atq; idoneis auctoribus hoc ut pluraq; alia. s. Apparitores: Sellā/ Curulem: Togam: & Prætextā ab Etruscis populis absciuisse/ uerisimilius uidetur. Etruscos enī cum duodecim populis constarent: rege cōiuniter creato: unū lictorem regi/ singulos exhibuisse. Lictores autē a ligando dictos existimāt q; quem Cōsules præhendi iussisset/ præsto essent ad præhendendū: & uenientes Cōsulibus obuiā/ de equo descēdere iuberēt. Iunio autem Bruto altero ex Cōsulibus extincto cum solus. P. Vale. in consulatu remāsisset: hic. n. in Tarquini Collatini locū susceptus erat: q; ille ob inuisum Tarquinorū genus se cōsulatu abdicare cōpulsus esset: ut sunt mutabiles uulgi animi in ipsum nō inuidia modo: sed suspicio etiā cū atroci crimine aborta est, & cum Consul aduocata cōtione se expurgasset: auctor esse instituit ferendæ legis: ut aduersus oēs magistratus esset puocatio. Tum uero cōsularis auctoritas regiæ potestati longe inferior esse cœpit: ac libertatis iacta semina mirū in modū coaluisse uisa sunt: Cōsules nisi a patribus creati/ quod apud alios auspicia nō essēt religionē fore aliquādo creditū est. Profligato tandē Gallico bello eo. s. quo. T. Mālius Torq̃tus torque hosti Gallo: quē singulari certamīe occiderat/ detracto/ Torq̃tino/

mē f
fedit
Prim
ante
ordin
bunc
do: n
re im
stati
alte
tribu
in ca
in ca
indu
fragi
ctis
Com
nihil
rum
dict
Cen
trig
per
cine
bus
stab
ercit
rea
præ
petē

mē sibi: posterisq; suis ciarissimū dedit / assiduis Tribūitiis
seditionibus uicti: alterū ex plābe Cōsulē creandū cōcessere
Primus aut de plābe cōsul. L. Sequatius creatus est. Et cū
antea Tribunos militū: q; p cōsulibus essent ex suo quoq;
ordine creari plābs obtinisset: sæpenumero creatiōi tri/
bunor; cōsularis intermissio fuit adeo ut duobus aliquan/
do: nōnunq; pluribus sæpe etiā paucioribus annis cōsula/
re imperiū uacauerit. De cōstitutione uero cōsularis pote/
statis id uulgo cōpertum est habitis. s. per Consules siue
alter; duor;: siue per Interregē: & Dictatorē comitiis quæ
tribuum: Centuriarūq; conuentu: ac suffragiis constāt: &
in campum Martium accitis qui Consulatū petitori erāt
in campum descendunt. atq; eo q; tunc candidis uestibus
induti sunt: candidati uocātur. in quem igitur populi suf/
fragia Cōsularibus habitis Comitiis suffragiisq; rite pera/
ctis concurrebāt. Is erat consul designatus. Sed quoniā de
Comitiis habuimus mentionē non incōgruum est hic nō
nihil ex iis quæ ad nos usq; puenerunt ascribere. Comitio/
rum. n. alia Calata. alia Tributa nūcupatur. Calata uero
dicta q; per lictores curiatim calari. i. uocari. Ea uero in
Centuriata & Curiata diuiduntur. Curiata ex curiis quæ
triginta numero erāt: & omne genus ciuium cōtinebant:
per curiatū lictores uocabant. Centuriata uero per Corni/
cinem ex censu: & ætate accersiebant. Tributa uero ex oī/
bus regionibus urbis: ac tribubus (ut reor nūcupata) con/
stabāt. Cēturiata aut fieri intra pomeriū nefas erat: q; ex/
ercitui (ut ferunt) nisi extra urbē iperari ius nō sit. Propte/
rea Cēturiata in cāpo Martio haberi: q; exercitui imperari
præsidii causa solitū sit. Illud p̄terea necessariū Cōsulatum
petētib;: ut p se ipsos Comitiis interesset: p alios petendi

Candidati

Gel. c. 27.

15.

*Calata
Comitiis
Curia
Tributa*

Lege tit. 6.
i. digesto

facultas nullo pacto decernebat. Quinetiā p̄scribendis ceteris magistratibus obseruatū uideo. Eā praterea potestatem de qua agimus: & filiifamilias: & sui iuris cōstituti cōsequunt: seq̄ ipsos apud se sua auctoritate emācipandi facultas est. Tandē etiā institutū ut q̄ Cōsules fierēt ipso iure sine emancipatiōe a patriæ potestatis uinculo liberaretur.

DE DICTATORE. TIT. XXIII.

Sūpta ex. z. Liuii fere oīa. plura notatu digna scribit Diony. circa finē. 5. Id aut̄ anno. ix. post reges exactos factū esse scribūt Eutro. c. z. primi & Euse. li. tpm. legē de puocatiōe habes a Liuiolib. 3. Pom. ti. z. i. digesto.

1. Dictator
Ictatorem Albanos prius q̄ Romanos habuisse d̄ (quippe qui Metiū Suffetiū habuerūt) testis est T. Liuius. Apud Romanos uero prim⁹ Dictator factus est. T. Largius primū consul. quo anno: quibus uel Cōsulib⁹ nō satis cōstat. Illud uero liquet Latino: fabinoq̄ bello impendēte quadragintaue populis in Romanos cōiuratis: concitāte Mamilio Octauio Tusculano / Tarqnii Superbi genero: qui eū penes exulabat Dictatorē Romæ creati īstituisse. ea summa quidē potestas apud Romanos fuit: a qua nec puocandi ius fuisse: & aiaduersum in capite cuiusq̄ ciuis Romani: totiusq̄ R. P. summā ditionē penes ipsum habuisse uetēz scripta testant̄. Lictores & uniuersa regū insignia Dictatori attribuere. Quia aut̄ summū ei in populū ius sūmaq̄ potestas fuit magister populi cognominatus est: ex quo factū ut qui potestatē aliq̄ de publico haberet: utpote illud a suprēma dictaturæ potestate ortū

Mox p̄t

ducere magistratus uelut a cādido cādidatus uocaretur:
Dictator aut nullo alio pacto creari cōsuevit: q̄ cū uis ali/
qua maior de improviso aborta/ingentē urbi cladem mi/
nitari uideret. Prius non nisi e patribus uelut plæraq; alia:
Dictatorē legi fas fuit: tandē ut cætera quōq; id ipsum im/
minutū est: bello. n. quod Po. Ro. cū saliscis gessit. Tarq/
nensibusq; primus de plæbe dictator creatus est. G. Mar/
tius Rutilius: qui & ipse Magistrū equitum etiā de plæbe
hoiem. G. Plautiū dixit. Hunc magistratū quoniā q̄ am/
plissimus esset: nō nisi sex menses retinere licuit. Quod ue/
ro futuros dictare magistratus solitus sit: appellatum esse
Dictatorē M. Varro ait. Huius etiā prætextu magistrat⁹
L. Sylla: ac deinde Iulius Cæsar rem publicā oppressere
tyrānidis/ inuisum atq; infame nomen euitare cupiētes: de
Dictatore ergo q̄tum p̄ ueterū disq̄sitionē licuit/ diximus.

DE MAGISTRO EQVITVM. TIT. XXIII.

Sūpta ex. z. Liuii: & .ζ. Dion. circa finē. Eutro. & Euse.
ubi supra. De hoc magistratu ti. z. & .ii. primi digesto.

Vales tribuni celerū apud reges: tales ferme apud
q dictatores magistri equitū suere. & ut dictatori ius
summū in populū fuit: ita in oēs milites/ & accēsos
magistro equitū fuisse traditū est. Primus magister equitū
Sp. Cassius fuit a T. Largio primo dictatore creatus. Id
demum officii fuit magistris equitū apud dictatores quod
tandem præfecto prætorio apud Cæsarem

DE TRIBVNO PLAEBIS. TIT. XXV.

Candidatus

Liuius. li. 7.
omnia

Dicta. ma/
gister popu/
li is a cōsule
debet dici.
Var. z. de
lin. lati. De
noīe dicta/
to. notāter
Dyo. circa
finē quinti.

mag. eqt

Liuius oīa lib. 2. Diony. uersus finē lib. 6. Aug. c. 18.
.2. Oui. 3. fasto. ibi. Plebs uet^r. Sacer aut^m mōs/ideo
dictus est(auctore festo) quoniā loui sacer erat.

Ribunis plæbis creādis initiū fuit secessio plæbis a
patribus in montē Sacrū facta. Trāfacto. n. bello
hinc Volscorū: illinc æquorū: atq; Sabinorū / cū ex
pmiſsis patrū ferendæ legis / deliberādā a nexibus scēne/
ratorū plæbe / spes quibusdā certis indiciis uersaretur : quæ
tum quadā ac nimia lusione protrahi uideret a patribus.
Marco Valerio Dictatore creato: qui ad populares sediti/
ones cōprimendas: ingenſq; gerendū bellū mitteret / cūq;
pro plæbe ad ferendā legem intercedere cœpiſſet: & se &
plæbem frustrari uideret: magistratu se abdicauisset: acce/
deretq; ad indignitatē plæbis: quod patres plæbis anīos a
seditionibus auertere rati / sub prætextu sacramēti cōsul/
bus præſtiti nouo bello cogere ad militandū adnitebātur
Plæbs permoleſte id ferēs in montē Sacrum: qui est trās
Anienem tercio ab urbe miliario secessit: quod cū ingentē
trepidationē incuſſiſſet patribus: quonā. n. modo urbem
omniū militum robore exhaustā si qua uis belli aliqua ex
parte irrepiſſet: tutari R. P. facultas dabatur. Menenium
Agrippā summæ ea tēpeſtate auctoritatis uirum plæbi
charum pariter ac patribus legatū ad cōponendā popu/
larem ſeditionē decernunt: qui graui uſus oratione in qua
Apologū de cōſpiratione mēbroꝝ cōtra uētreſ induxit:
quēadmodū si q̄ ea cōſpiratio cladis attulerit. uſq; eo de/
liniuit plæbis animos: ut illius opera pacē cum patribus
iniuerit. In cuius pactiōe ſcederis / cōuenit uti plæbeios in
urbe magistratus obtinerent. Duos ergo Tribunos tum

M. Agrippa

habere plæbis coepit. A Vir. T. Vetulio Consulibus. Alia
rursus secessiõe tres additi Appio Claudio. & C. quintio
cōsulibus. Mox quinq; Itē alii cōsulibus. M. Oratio Pul/
uillo: & Q. minutio hoc pacto. x. Tribunis in plæbē Ro.
fuit iurisditio. Tribunorū uero tanta creuit auctoritas: ut
quicqd senatus decreuisset ita demū ratū haberet / si Tri/
buni approbauisset: stabāt ergo in uestibulo curiæ ubi ha/
bebat senatus (templū enī ingredi nō licebat) & quæcūq;
Senatores decreuissent Tribunis animaduertēda perfere/
bantur ut si pro re publica fore uiderētur approbarēt: cæ/
tera ad arbitrium reiicerēt tanq̃ Senatus consulta appro/
barent. T. litterā in tergo adijciebāt / haud alio pacto rata
iudicatū iri. Sed de tribunicia potestate si latius patere uo/
bis uoluerimus: Labeonis Antistii iuris peritissimi constat
sentētia, cuius uerba quæadmodū apud. A. Gelliū scripta
repperi: ita ipse scripsit. In quadā inq̃t epistola. Athei Ca/
pitonis scriptū legim⁹ Labeonē Antistiū legū atq; morū
po. Ro. iurisq; ciuilis doctū apprime fuisse: sed agitabat in/
quit hoīem libertas quædā nimia: & uæcors usq; eo: ut di/
uo Augusto iā principe: & R. P. obtinēte ratū tamē pen/
sumq; nihil haberet: nisi qđ iustū sanctūq; esse in Romāis
antiq̃tatibus iuenisset. Ac deinde narrat qđ idē ipse Labeo
puiatorē a Tribuno plæbis uocatus respōderit. Iussit enī
ei qui missus erat ad Tribunos plæbis redire: eisq; dicere/
ius eos nō habere neq; se neq; aliū uocādi: cum moribus
maiorū Tribuni Pl. præhensionē haberēt: uocationē non
haberent. Posse igitur eos uenire: & præhēdi se iubere: sed
uocādi absentem ius nō habere. Idq; etiā apud Varronē
in libro rerum humanarum scriptum asserit. A. Gellius:
qui sane Varro cum Triumuir esset: asserit a Tribuno

Tribunus P.
T. litteram
Sūpta ex c.
.i. z. Vale.
Max.
Gel. c. 12. 13
noctiū acti/
carum.

Phibitione
plæbis nō uocatū fuisse. Cum trib. ple. esset / neminē uo-
cari iussisse: maxime uero patres Tribunorū intercessionib-
us extitere. id quidē est uim a cæteris magistratibus pro-
hibere fieret. aut minores in legibus ad populum ferendis
quæ plæbiscita appellanr. In quibus sane rogādis patrum
interesse nulli admodū ius fuit: qui etiā in provinciis pro-
consularibus assignādis ut idem apud Plutarchū in uita.
M. Catonis maxime in tribunatu. p. Clodii licet istud etiā
obseruatū est inter tribunos si cæteri oēs unā rem pbasēt
unus uero id phibuisset: plus cæteriis quidem oibus in ea
probatōe pollere: & reliquos oēs facile impedire posset.

DE PROCONSULARI potestate. Titu. XXVI.

Liuius in principio. 3. Diony. in fine. 11. aliter sentire
uideat: hæc & plura habent. 1. digestorū. tit. 16. p. totū.

proconsul
E hac quidem potestatis specie / nihil quicq̃ prius
d repperi q̃ bello a po. Ro. cū Equis ifeliciter gesto/
maximoq; terrori urbi illato. Tum. n. Consul qui
in urbe remāserat: quo celerius delectū facere posset: Pro-
consulē creauit qui obfesso collegæ / auxiliū afferret. Crea-
tus est igitur Proconsul. T. Quintius. Albo. Posthumio:
& Sp. Furio Cōsulibus. Quod uero pro Cōsulibus mitte-
rentur: eorūq; uice functuri essent / Proconsules appellati
sunt: iis magistratibus cætera quidem consularia insignia
cōcessa sunt / præterq̃ quod sex duntaxat licitoribus uti in-
iunctū est. Qua tēpestare nō ordinaria quidē sed delegata
iurisdictione Procōsul (de quo agimus) utebat: quāuis po-
stea usu euenit / ut ppria huic magistratui iurisditio cōpe-

tere instituerit. Propagatis. n. imperii finibus / cōplurium:
& ingentiū belloꝝ administrandorū cura exorta: obseruari
cceptū ut quo quiq; anno Cōsules fuissent / sequēti Procō/
sules remanerēt. in uarias prouincias cū imperia sortirent.
De finibus autē Procōsularibus: quæ nancisci potui ea bre/
uiter subiiciā. Potestātē suā Procōsul nisi in ea puincia quā
est sortitus / exercere nō potest. Quis uoluntariā (ut aiunt)
iurisdictionē eam esse auctoritatē manumittere seruos su/
os apud se uolētes: aut se adoptādos dari passim præstare.
Cōtenciosam uero iurisdictionē præterq̃ in prouincia tra/
ctare nō potest: nec quicq; in puincia negotioꝝ exorietur:
quin ad procōsulis administrationē p̃tinere soleat. Sin autē
fiscalis causa inciderit: melius faciet ad procuratorē Cæsa/
ris deferre. Si uxore secum in prouinciā duxerit. quod non
fecisse decētius putabitur. ea quæ deliquerit in eam ipsam
adiuerte. Obsoniis dono missis ut prorsus abstinere nō
debet sic in accipiendis modum seruare: ualde enim inhu/
manū est a nemine accipere: passim uero uilissimū / & pe/
nitus auarissimū. Ab aliis uero rebus dono missis omnino
abstinere Proconsulē oportet. Item ab emptionibus oim
rerū præterq̃ uictus quotidiani causa. Lites uero quæ seri/
osa excusioe: adiunctione q; indigēt / summam p̃tracta/
re ac diffinire nō debet. Quæ cognitionē exactiorem nō
desiderāt: ut obsequiū a liberis & patrimoniis exhibentē / a
liberis summam adiuerſa pronūciare poterit. Parū autē
obsequētes patronis suis liberos / cū uerbis paulo atroci/
oribus exterreat. tum etiā fustii castigationē coerceat absq;
iudicio sapiētis: ac fori strepitu. Nō habētibus autē aduo/
catum ob inopiā: seu aduersarii potentiā / ultro exhibeat:
ac deniq; uniuersa expediat: quæ mero (ut aiunt) imperio

Plura ti. 16.
primi. ff.

a. l. Exeniis
le. aliquādo
ubi supra.

assignari solent. Id enim significat gladii potestatem in facinorosos/seruosque animaduertendi. Sed quoniam negotiorum prouincialium multitudinem per seipsum obire Proconsulem difficile est: Legatum Proconsules habere solent: de cuius officio pauca uidenda sunt.

DE LEGATIS PROCONSULVM. TIT. XXVII.

Hæc & plura de legatis Proconsulū habent tit. 16. primi digestorum per totum.

Olent proconsules ob rerum gerendarum multitudinem in puincia legatos statuere/qui non propria sed mandata iurisdictione utantur: quos prius etiam quā in prouinciā peruenerint: sibi substituere non possunt. Si quid autē legato occurrat: cuius rei grauitas exactiorē diligentia exigat: ad Proconsulē remittere legatus debet. Neque enim animaduertendi/coercendi/seu atrociter uerberandi legato licentia est. Iudices tamē litigantibus: tutores etiam pupillis dare potest: custodiarumque quæ per puinciā dispositæ sunt in statimionibus/proconsul legatam cognitionē commendare: nec prius quā e puincia Proconsul discedat Legatū dimittere consuevit. Et si diem suū obierit in prouincia/Proconsul ita demū sibi mandata negocia exiget: ac si res integra non inueniat. Si uero absese a prouincia Proconsulē fortasse contigerit/causas etiam quæ animaduersionem exigant/delegabit.

DE AEDILIBVS PLAEBEIS. TIT. XXVIII.

Ex principio. 7. Liuii. Diony. lib. 6. Gel. ca. zi. lib. 17.

plura cōgessit. Flavius lib. 3. de Ro. Triūph. Pom.
ti. 2. primi digestorū. Varro lib. 1. de lingua latina.

Edilitatē plābeīā p' uetustissimo magistratu ha-
a beo: & utrū Aediles ante Tri. pl. creati cōperint/
ambigo: memorq; exactis regib⁹ ad secessionē in
sacro monte factā plābs maxima quidē pars populi Ro/
mani tāto tpe absq; aliquo in R. P. magistratu: a quo tue/
retur extiterit. Quin apud Liuiū haud multo post Tr. Pl.
creatos pestilēti quodā tpe: cū & Cōsul alter obisset: alter
uero agrā aiām traheret: apud Aediles plābeios: & con/
sularē & tribunitiā potestatē: & tandē totius R. P. sum/
mam recidisse cōstat. Nō q; illos tūc primū creati cōptos
appareat: sed q; longe antea creatos esse potuisse facile sit.
Crescētibus aut plābeis opibus: ita ut etiā Dictatores: ac
Pōtiffices de suo quoq; corpe prāstaret: atq; patres mul/
tociens a plābe uicti / duos Aediles plābeios a patribus
creādos peruicerūt. Nam cū Aedilibus ludos faciendos/
solennesq; pro ordinibus in concordia redactis / dies in fa/
stis referendos mandarent: negarentq; se id esse facturos
Aediles plābis conclamatū esse a iuuenibus patriciis di/
citur: se id honoris / deorum immortalium causa libenter
acturos / ut Aediles fierent: qui cum ab uniuersis gratiā
actā essent: Senatusconsultū factum est: ut duos uiros ex
patribus: qui Aediles forēt: Dictator populū rogaret: pa/
tres Comitii auctores forent. duo ergo patricii Aediles
creati sunt. Gn. Quintius Capitolinus & P. Cornelius
Scipio. Sed duos tandē Aediles creatos alios a Iulio Casa/
re: qui quoniā frumēto prāessēt: Cereales appellati sunt.
Apud idoneos iuenio auctores Aediles a sacra: & diū quā

Aedile ..
Suet. in pri /
mo. Plu. in
uita Iulii cas /
aris.

Cereales

Velut Curule
Libro. 2.

Ca. 1. secūdi

gerebāt cura appellatos esse. Curules uero ii qui a patri-
bus creati sunt quoniā sella curuli ueherent cognominati
sunt. Plæbei uero: & curules iam adeo manifesto cogno-
mine sunt: ut interpretatiōe nō egeant nostra. Ludos in-
stituere quauis causa: qbus ue i spectaculis fierēt: ad Aedi-
lium partes pertinet. Id etiā erat haud leue Aedilitatis mu-
nus: ut sua quisq; Aedilis factus impensa ludos pro modo
patrimonii ac dignitatis suæ celebrādos pcuraret: cuius
instituti Marcus Cicero in iis libris: quos de officiis inscri-
psit: cū de sua: & magni Pompeii Aedilitate meminit / lo-
cuples testis est. Aconius aut Pedianus Pompeiū Aedilē
creatū: theatrū quod sua impensa ædificauerat: magnificē-
tissimis ludis: in quibus currus cum elephantis induxerit:
dedicasse ait. Id etiā in argumētis Comædiarū: quibus no-
mina ædiliū qui ludis præfuerāt ascripta sunt: facile est ani-
maduertere: locorū aut discretio & cuilibet ordini p digni-
tate assignatio ædiliū muneris est. Valerius Max. Atiliū
Seranum. & L. Scriboniū ædiles / senatus / ac plæbis loca
secreuisse: q si seruū quispiā: aut iumentū morbosum: aut
uiciosum pro integro sanoq; uendiderit: ædicto ædiliū
emptori succurreret. Qui uero cloacæ publicæ & aquæ
ductus: cæteraq; ædificia lauta: mūda: integraq; & expe-
dita aseruaretur: Aedilium officium est. Deniq; quicquid
rerū uiciosarū pro sincero: fractum pro integro usquā ue-
nisset: Aedilitio ædicto redhiberi solet.

Etiam velut
DE DECEMVIRIS / LEGVM FERENDARVM
causa creatis. Titulus. XXVIII.

Sūpra oīa ex. 3. Liuii. Diony. uersus finē. 10. & lib. 11.

per totū hāc historiā prosequit̃. Val. lib. 6. c. 1. plura
notaui circa finē primi Flori. Id aut̃ factum est anno.
301. ab urbe condita ut. c. 12. primi docet Eutropius
Euseb. lib. tempore dicit anno. 302.

Decemuiris summā potestatē in eūtibz / magistra-
tus oēs qui R. P. regebāt: exoluere fas erat: quibus
creādis hoc in causa fuisse perhibet. Plæbe. n. quo-
tidianis seditiōibus / tum ob creādos de plæbe magistratus
tum ad ferendā legem de soluēdo anexibus sceneratorum
sæpe etiā de cōnubio ut inire liceret plæbi cum patribz.
Nōnunq̃ ob ferendā legē agrariā diuina simul humanaq̃
oīa miscēte: & tandē cōmunes quasdā leges ferre petenti
nequis esset inuidiæ locus leges extraneas accersiri placuit
Missi ergo tres athenas sunt legati: qui inclytas leges So-
lonis scriptas ferrent: iura etiā & mores aliāz ciuitatū no-
scerent. Ii fuere. Sp. Posthumius albus. A. Manlius & P.
Sulpitius Camerinus. Legati igitur anno tercio postq̃ re-
cesserant leges scriptas referūt: pro quibus sane censendis
pmulgandis centuriatis comitiis: q̃ ut sauctiores essent.
fieri oportebat: decemuiros creant: qui suo arbitratu leges
pmulgarent. Ii fuere. Appius claudius. T. Genutius. P.
Sextius. L. Veturius. C. Iulius. A. Manlius. P. Sulpitius.
P. Curatius. T. Romulius Sp. Posthumius. placuitq̃ ne
ab horum potestate esset prouocatio. Penes uero alterz ut
fors foret / quoadusq̃ oēm numerū peruasissent / certos di-
ebz lectores forent. Eodem ergo anno. x. tabulas edunt:
potestatē uidendi oībz faciunt: edicunt: agitent secū oēs:
& si quid emendari: suppleri: minui ue opus esse censeant /
omniū sentētiā æquo animo esse audituros postq̃ satis

Decem

x. Tabulæ

emendata esse apparuit: decem tabulis scriptas leges cen/
turiatis comitiis proferūt: ac simul se magistratu abdicant
cū uero rumor percrebuisset/ duabus aliis tabulis ius Po.
Ro. plerūq; ac absolutū fore: iterū habitis comitiis alii. x.
uiri subrogati sunt. tum A pius cui comitia datum habere
fuerat: sese cōtra ius: fasq; decemuirū creat. Collegæ fuere
M. Cornelius Maluginēsis. M. Sergius. L. Minutius. Q.
Fabius Vigilanus. Q. Petilius. T. Antonius Merenda.
Ceso Duilius. Spurius Opius Cornicen. M. Robuleius.
Operæ precii est audire q̄ ii Decēuiri per spem: ac libidi/
nem dominādi omnē R. P. speciē Idibus Maiis quo iniere
magistratū/ cum duodenis singuli fascibus forum cōple/
uere. Neq; enī ad rem pertinere demi secures/ quādo absq;
prouocatione creati essent interpretabant. Decem ergo/
regum instar/ primo cōspectu præbuisse ferūt. Incredibile
est. n. quantū ea res urbi terrorē iniecerit. Neq; suus urbē
sefellit timor. Primū cum abstinere a patribus cōpissent/
in humiliores crudelitatem: libidinēq; exercebant: homi/
num nō causarum tot erant ut apud eos gratia potius q̄
æqua ui iudicia haberēt. Domi cōtrahebant: p̄nunciabāt
in foro. Si quis collegā appellasset: ab eo quē appellauit/
set ita discedebat ut p̄cēniteret primo decreto nō stetisse.
Opinio etiam fuit scēdus clam inter eos iureiurādo dictū
ne Comitia haberent: perpetuoq; Decemuiratus posses/
sum semel obtinerent imperium. Hac cōditione iam ma/
ior anni pars p̄cēlserat: & duæ tabulæ ad decem adiectæ
fuerāt: nec quicq; aliud supererat nisi ut cēturiatus Comi/
tiis perferrētur. Hoc peracto cum laberetur annus: nulla/
q; Comitiorum mentio haberetur. & q̄uis anni factus ex/
actione priuatim plæbs obstreperet: ac libertatē penitus

Decemuiratus

amissam cōquereretur. eo illi nihilo cōmuniore facta hac
petulantia abutebant. Sed hos urbanos strepitus nuncia/
tum bellum a Sabinis: Equis ue impēdere paululū inter/
cipit. Habito enī delectu Decēuiri armato exercitu in bel/
lum prodeūt: dum uario euentu geritur. Apius Claudius
Decēuir: qui gerēdis rebus urbanis remāserat: plæbeia uir/
ginis: cuius amore deflagrabat. Stuprandæ consiliū capit.
Pater eius. L. Virginius: qui tū honestū ordinē in castris
ducebat: Icilio cuidam tribunitio uiro / puellā despōderat.
Hāc uirginē forma egregiā cū Apus prece: & precio ten/
tasset pellicere: parq; sibi succedere cūcta cerneret: animū
ad crudelitātē: superbiāq; cōuertit. Marco Claudio cliētī
negociū dat: ut corā se p tribunali sedente / puellā in serui/
tutē asserat. Cæteros oēs qui libertatē asserant / reiecturū
pmittit. Opportunitatē ergo nactus. M. Claudius libidi/
nis minister trāseunti p forū puellæ sceleratas manus inie/
cit: seruā suā: seruāq; natā appellās: ac sequi se puellā iubet
cunctantē ui abstracturus esse uidebat. Cum ad clamorē
ereptæ nutricisq; fidem Quiritū implorātis multitudinis
cōcursus factus esset: iāq; a ui tuta esse uideret. Tū Clau/
dius nihil opus esse tumultu ait: se iure crassari si nō crede/
rent / ad tribunal sequeret. Cum ad tribunal uentū est. præ/
tor apud argumēti auctorē agit / puellā domi suæ natam:
furtoq; subtractā in domo Virginiū pro filia esse supposi/
tam. Interim dominū ancillā sequi: q; ita æquitas dictaret /
interloqueret. Cōposuerat ita se facturū Apus Claudius:
ne sine causæ cognitiōe pnuinciare in seruitutē uideretur.
Tūc aduocatis puellæ intercedētibus: patrem R. P. causa
abesse iniquū de liberis absentibus agi. cæteraq; huiusmōi
allegātibus. Icilius uir & munitorius auus superueniunt:

Scilium autē ut erat uir acer multa intrepide uociferantem
Apius per lictorē summoueri iussit. Sed cū ille cōstantis/
simo animo resistere pergeret: ac multitudinis concursus
ingens fieret Apius ne exortus tumultus nouādi res occa/
sionem faceret uades de uirgine in posterū diem in iudiciū
sistenda dari iussit. Interea patrē accersunt nuncii: aduolat
in urbem pater: ac prima luce sordidatus filiā solita ueste
cū aliquot matrimonii secum in forū ducit. Vociferat opē
ferant: lamentatiōe: & querelis omnia implet. Idem Scilius:
idem puella: ac matronae faciūt. Aduersus hæc oīa Apius
obstinato animo tribunal ascendit: uindicias secundū ser/
uitutem decreuit: quod decretū cum ingentē admirationē
incussisset: ac Marcus Claudius iret ad cōprehendendā
uirginē: tunc pater intentās in Apiū manus Scilio inquit:
nō tibi Api filiam meā despōdi: ad nuptias nō ad stuprum
educaui: sed quæso patrio dolori ignoscas siquid sum in te
inuectus uehemētius. Sinas ergo corā uirgine me nutricē
percūctari falso pater sim: ut re cōperta æquiore hinc aīo
discedā. Seductā ergo filiā percunctādī prætextu / raptō
e tabernaculo lanii cultro / filiam interemit. Quid multa:
Rei indignitate pariter oēs cōmoti in forum concurrunt.
Apius autē ut tumultuari cōceptum uidet: ut uitæ cōsuleret
obuoluto capite effugit. Plebs ergo recuperādæ libertatis
occasionem nacta: arreptis armis / duce Virginio in Auen/
tinum secedit. Nec minus Scilius in castris / militū cōcitāt
multitudinem: plēbisq; urbanæ extēplo. x. tribunos mili/
tares creant: ingentiq; cū exercitu ad urbem accedūt: alte/
ri se exercitui cōiungunt. Hoc peractō armata plēbs fece/
dere statuit: eo ergo quicūq; per ætatem: ualitudinēq; po/
tuerunt: cum uxoribus: liberisq; peruenere. Iis tantis mo/

tibus perculsi Decemviri Senatū frequentem fieri iubent:
Rogant quid e R. P. fore censent edicere. Demū cū multa
ultro citroq; in senatu agitata essent: ac pleriq; Senatores
intrepide Decemuiros oratione castigassent: decem Tar-
quinos appellātes. Decemviri tandem futuros se in pote-
state patrum affirmarūt modo sese ab iniuria tuerentur: ac
simul legatos mittere ad res cōponendas statuunt. Missi
ergo legati. M. Oratius: & L. Valerius probatissimæ ex-
timationis: uiri de cōditione pacis cū plæbe agūt. petebat
aut plæbs inter cōditiones pacis ad suppliciū decemuiros
quod legati primū cōpositis oratiōibus dissuasērūt plæbi.
Contenta igitur plæbs fuit: ut sui sibi Tribuni restitueren-
tur: & ut cōsueuerant rediretur ad Cōsules. Interim abdi-
cant se magistratu Decemviri: Comitia Cōsulibus: tribu-
nisq; creandis habent. hoc pacto creatis: exactisq; Decem-
uiris: ad prioris formam regiminis reditum est.

DE PRAEFECTO ANNONAE. TIT. XXX.

Pom. tit. 2. primi digestorū. Augu. c. 17. 3. Ciui. dei. de
Cōsulatu Api Claudii & P. Seruili: ac de morte Tar-
quini apud Aristodemū cum is uidelicet scribit Livi⁹
inter principiū & mediū. 2. Item Diony. li. 7. De cō-
tentioe Consulū ob dedicationē ædis Mercurii scribit
Vale. Maxi. ca. 3. libro. 9.

Voniam de potestatibus agitur: ratio etiā admo-
q net: ut de Præfecto annonæ extra ordinē tūc crea-
ri solito nō nihil adiiciam: de quo sane magistratu
nihil antea repperi: q Appio Claudio: & Publio Seruilio

Liuius li. 4.

cōsulibus: eo quoq; anno quo Tarquinius Supbus apud
Aristodemū Tyrannum mortuus est. Tum inter Cōsules
orta contentio dicitur de dedicatione ædis Mercurii: quæ
sane hac conditione sopita est: q; uter dedicaret Mercurii
ædem is quidem annonæ præset. Populus dedicationē
dedit. M. Plætorio primipilo non tam ob hominis meri-
tum: q̄ ob ignominiā Consulū haud probe in magistratu
obuersatorum. Cæterum ut hoc apud Liuium non mihi
planum usq; quaq; apparet: credo errore scribentiū: ita de
L. Minutio Præfecto annonæ: haud multo tempore post
usque quaq; manifestū est: huius magistratus difficili tpe:
& caritate annonæ usus potissimū: atq; opera exigebat.
Fruentū undiq; coemendū: & si quis ultra pprios usus
possideret: in medium ponendū curabat: a luehi undiq;
& aduectum iusto precio uenire nitebatur: cuius ope ma-
gistratus egregio populo Ro. penuria laborāti sæpe ope-
ra nauata est. Eam potestātē de qua agimus cū Magnus
ille Pompeius ageret: atq; e Sicilia cum magna ui frumē-
ti soluere pergeret: ac gubernatores classis nō se cōmitten-
dos maxime sæuienti pelago dicerent: illam saluberrimā
R. P. uocem edidisse dicitur Nauigare. n. inquit necesse es-
se: uiuere necesse non esse. Tantus præterea annonæ hu-
ius causa fauor: auctoritasq; accessit: ut quæ alioquin per-
sonæ ad accusationem nimis idoneæ essent: hac tamen in
causa admitterentur: huiusmodi sunt mulieres infames: &
quæ sunt eius generis: quo nos etiam utimur. Sed de Præ-
fecto annonæ satis dictum est.

DE TRIBVNIS MILITVM: CONSVLARI
potestate. Titulus. XXXI.

Ex Liuiio lib. 4. tit. 2. primi digesto. Id autem factū
est anno. 310. ab. V. C.

Rebris quidem secessionibus plæbis a patribus /
c quibus Cōsules de suo quoq; corpore creari pete/
ret: externis etiā bellis ingruentibus: plæbeq; ipsa
delectum pati negante. coacti tandem patres sunt: ut aut
ciuib; aut hostibus de uictoria concederent. Ab eorum
sentētiis: qui tribuni plæbis cæde uiolādos putarēt. quos
scedere cum plæbe icto sacrosanctos haberent: primores
patrum abhorrebāt: per hæc consilia eo res deducta est:
ut rogatiō e Camilli Tribunos militū: qui pro Cōsulibus
essent tam ex plæbe: q̄ ex patribus p̄miscue creari patres
finerent. de Cōsulibus nihil immutaret. Tres ergo Tribu
ni Cōsulari potestate: qui militares appellarentur: creati
sunt: iiq; cōstituti sunt uario numero. Interdū enim uiginti
fuerunt interdū plures. nonnunq̄ pauciores: sed de superi
oribus tantū tribus hi sueūrt. A. Sempronius Atracinus.
Lucius Atilius. & T. Cecilius patricii omnes. plæbs. n.
eo duntaxat cōtenta fuit: q̄ eius ratio habita esse uideret.
Tunc igitur primo a Cōsulibus ad tri. militares consulari
potestate uentum est. M. Genutio & P. Curiatio cōsula
tu abeuntibus: penes quē sane magistratū (ut ipsum nomē
indicat) eadem quæ apud Consules potestas erat collata
nominibus tantū immutatis: ac plæbis ratione habita.

DE CENSORIBVS. TIT. XXXII.

Sūpra ex lib. 4. Liuii. Pom. Iuris consultus tit. 2.
primi digest. lege A. Gelliū. c. ultimo. 7. Censor.

leges plurimas ponit Cice. in principio. 3. de legibus
Multa Flauius. 3. de Ro. Triūph. congerit.

Vm ob multa & uaria bella: ciuilesq; seditiones/
Romæ pluribus annis incensus populus mālisset.
Neq; esset lustrū aliquod de more conditū. Neq;
diffiniri census posset: neq; Cōsulibus cum multū bellorū
immineret id negocii operæ preciū esset: mentio inita est
a senatu rem uidelicet operosam: & minime cōsularem p/
prio magistratu indigere: cui scribarū ministeriū: custo/
diæq; & tabularū cura arbitriū: formulæq; censendæ sub/
cerentur. Tum duo Cēsores creati sunt. Papirius. & Sem/
pronius: censuiq; habendo præfecti: ab eaq; re Censores
appellati Marco Geganio Macerino: & Tito Quintio
Capitolino Cōsulibus. Institutūq; ut quinquēnio is magi/
stratus perduraret: quod tandem tēpus ob Censorū insolē/
tiam immutatū est: ad annumq; redactum. A. Mamertio
Aemylio dictatore. Iulio Virgilio. M. Appio Cōsulibus.
Mirum quippe dictū est quāto Censuræ initium parua re
ortum incremēto adauctū extiterit. Eo quippe peruenit:
ut morum disciplinæq; Ro. senatus: equitūq; regimen de/
coris: dedecorisq; discrimen sub eius ditione magistratus
priuatorū ius: publicorūq; locorū uectigalia Po. Ro. repo/
sita essent in Senatū allegere. Senatus principē describere:
Censum agere: Lustrum condere: Equos adimere. Quos
aut putassent parū dignos senatu amouere: ut fecisse ferē.
C. Fabriciū: qui Censor. P. Corneliū Ruffinū Patricium
uirū senatu amouit. q. x. pondo argenti facti pro cōuiuiū
apposuisset. M. aut Cato Cēsor. C. Flaminiū fratrē senatu
eiecit: q; exoratus a Scorto ut aliquē ex iis qui in uinculis

Val. Max.
ca. 4. 2. oia.

Mo de censura

erāt (obtinebat enim Procōsulari imperio Galliā) securi
percuteret: obtēperauit. Quid dicam q̄ leuissimis de cau/
sis Censoriā inurere notam consueuerūt. Nimis corpulen/
tis militibus/ unguētoq; nitidis: equis ademptis/ ignomi/
niaq; notatis: exercitu dimisere. Equiti Romano nimum
compto: splēdidoq; equum strigosum: & uix hārentem
pellem osibus habenti: cum obequitātes urbem Censo/
res uenisset obuiam percūctantibus ut quid ipse tam ru/
ber/ & comptus: equus tam macilentus: & squallore obsi/
tus esset. hic eques Ro. quoniā inquit ipse me curo: equū
uero Statius meus seruus. Visum est id parū reuerēs re/
sponsum: atq; ob id ignominia a Censoribus notatus est.
Ciuem Ro. qui altius oscitauisset in auditorio Censorum/
ignominia nota affecerūt. Sed cum id rescissent: non in/
continentia: sed ualitudine factū esse: illico restituere. Cum
celebrationi quorundā sponsaliorū interessent: uirumq;
num uxorem ex animi sui sentētia haberet de more inter/
rogassent: illeq; ex parentibus/ non autē ex animi sui sen/
tentia se habere responderet: euestigio labe ignominia cō/
pulsus est. Magnopere enim ab eorum maiestate alienum
esse rati sunt: quod in conspectu Censoria seueritatis/ le/
uiculus homo adeo ridiculose fuisset cachinnatus. Multa
in hoc genere dici possent: sed omittenda sunt. Illud autem
non est pretermittendum: q̄ altero ex Censoribus morte
subducto: alterum in demortui locum suffici religio fuit.
Itaq; reliquū abdicari se magistratu: ut duo de integro Cē/
sores crearent: institutū est. Id enim huic obseruariōi cau/
sam dedit: quod eo anno quo Galli/ Romam cœperunt/
altero ex Censoribus mortuo: alter quidē in demortui lo/
co fuerit substitutus: Omen ergo uisum est: & pro lege

*Ego. 20.*Gel. c. 20.
quarti.*Long. 20.*

Liuius. li. 5.

perpetuo ne id amplius fieret obseruatum est. Censores
uero cum præterq̃ ex patribus creari aliquando nefas fue-
rit: id quoq; ut cætera immutatū est: atq; indifferenter fie-
ri cceptum. Illud etiam cēsoribus negocium datum est ne
in scenore modus excederetur.

DE TRIVMVIRIS COLONIAE DEDVCEN- DAE. TITVLVS. XXXIII.

Liuius li. 3. primæ decadis i fine hæc & plura scribit.

Ricini: atq; Ardeates cum de ambiguo agro sæpe
a bello certassent/ multis inuicem cladibus fessi: po-
tandem Ro. de re iudicē cōstituere. Cum ergo utri-
usq; ciuitatis legati oratum causam uenissent: cōcilio po-
puli a magistratibus dato: magna cōtentione actum est.
Iamq; editis testibus/ cum tribus uocari: & populū inire
suffragiū oporteret: cōsurgit. P. Scapti⁹ de plebe/ magno
natu. Et si licet inquit. Consules de R. P. dicere errare ego
populū in hac causa nō patiar. Sed cū quasi uanū: & deliqz
reicerent Cōsules: audiendūq; prorsus negarēt: pergentē
uociferare publicā causam prodi/ per Licōrē submouere
iusserūt. hic ille Tribunos appellat: ad eos admissus/ terti-
um/ & nonagesimū se annū agere inquit/ cū agrū de quo
duo populi ambigāt/ tenere memoria fixum neutrius po-
puli sed Coriolanorū fuisse. atq; eo se tpe militasse/ captis
Coriolis is ager iure belli populi Ro. factus esset: proinde
se magnopere suadere po. ne inutili pudore causam suam
dānaret. Mouit nō tam hominis auctoritas: q̃ comoditas
ususq; agri: tantūq; tribunicia potestas ualuit ei: ut cū hac

de re latum esset ad populū: lex de agro populo Ro. adiū-
dicando pmulgaretur: sane factum maxime dehonestauit
maiestatē Po. Ro. multūq; ad finitimas ciuitates infamiæ
dedecorisq; cōtraxit: q̄obrem cum id ægre ferre patres: ac
non multo post iudicium de Ardeatibus egregie pro au-
xilio illis aduersus Volscos allato meriti essent: cum tantā
infamē iudicii notam: prorsus ex animis delere cuperent
Senatus cōsultum fecerunt: quoniā ciuitas Ardeatū inte-
stino tumultu ad paucos redacta uideretur: coloni eo præ-
sidii causa aduersus Volscos scriberentur. Id cū latum ad
populū esset: placuissetq; multo plures Rutulos q̄ Ro-
manos colonos ascribēdos: priusq; is ager / qui infami iu-
dicio interceptus erat q̄ alterius agri gleba assignaretur:
ut alicui quā omnibus Rutulis eo tandem pacto Ardea-
tes reuersus est. Triūuiros igitur deducēdæ coloniæ creat
Agrippā Meneniū. T. Cluiliū Suculum. M. Ebutium
Heluā nec abnuerim hunc magistratū alias a maioribus
Romanorū creati potuisse. Cæteræ ab insigniori ratione: &
ingenti Po. Ro. potestate exordiri non piguit. Pertinebat
uero ad huius magistratus officium ut & agros nouis co-
lonis diuiderent: urbes designarent: ædificare uolentibus
areas partirētur cōmodis regionibus ciuitatem distingue-
rent. legibus magistratibus sisterent & ad speciem optimi
tabernaculi rem publicam effingerent.

Liuius li. 4.

DE PRAETORIAVS. TIT. XXXIII.

Sumpta ex Pom. Iuris cōsulto Digestis de origine
iuris. L. Necessariū. Liuius in fine sexti plura. Fla-
uius lib. 2. de Ro. Triumphā.

ff. de orig.
iur. L. Ne/
cessariū.

Saty. 10.

Oīa tit. 2.
.1. digesto.

Um crebris: ac diuturnis certaminibus uicti tandē
c a plæbe patres/ ex Cōsulibus alterū ex plæbe cre/
andum cōcessissent: id sibi uolūtate plæbis pro a/
perto a Cōsulatu aditum arrogauere: ut unicus magistra/
tus crearetur ex patribus: isq; a præesēdo Prætor appel/
laretur: qui tandē eo quod inter urbanos ius diceret/ urba/
nus appellatus est. Penes hunc uero magistratū adeo oīs
publici: priuatiq; iuris potestas fuit/ ut nemini ius cōderet/
& uetera abrogare/ facultas esset. Tantū uero postmodū
aucta est prætoris auctoritas/ ut quod prætor ipse dixisset
ob ipsius honorē ius Honorariū uocaretur. Prætori regia
insignia/ cōsularesq; ferme apparatus. Lictores uero non
amplius sex. Sella currulis: & Trabea: cæteraq; huiusmōi
tradita sunt. Ac quī sex numero licitoribus uti cōcessum
prætoribus esset: Paulo quidē Emilio Prætori in Iberiam
cōtendenti (ut ait Plutarchus) duodecim adhibitos licto/
res cōperi. Equis albis: Trabea cādida/ utebatur Prætor.
Niuei ad fræna Quirites subministrabāt/ ut ait Iuuenalis.
Demū cum undiq; peregrinorū multitudo in urbē cōflue/
ret: neq; unus Prætor turbæ causāq; sufficere posset: alter
Prætor creatus est: q; quoniā inter peregrinos cognosce/
bat pegrinus appellatus est. Crescēte uero imperio tantū
postmodū amplificat⁹ est nūerus: ut. x. & octo Prætores
aliquādo i urbe ius dicerēt. Et q; magistratus uespertinis
tpibus in publico esse incōueniens erat: quinq; uiri cōsti/
tuti sunt citra tyberim/ & ultra Tyberim: qui possint pro
magistratibus fungi. Capta deinde Sardinia: mox Sicilia:
item Hispania: deinde Narbonēsi puincia: totidē Præto/
res quot puinciæ in ditionem uenerāt creati sunt: partim
qui urbanis rebus: partim qui prouincialibus præessent

Deinde Cornelius Sylla Quaestiones publicas constituit:
ueluti de falso: de paricidio: de sicariis: ac Praetores quatuor
adiiecit. Caius Iulius Caesar duos Praetores: & duos Aediles
qui frumēto praesēt: & a Cerere Cereales constituit:
ita ut duodecim Praetores: sex Aediles sunt creati. Deinde
diuus Augustus sexdecim Praetores constituit. post diuus
Claudius duos adiecit Praetores qui de fidei commissis ius
dicerēt: ex quibus unū diuus Tiberius detraxit: & adiecit
unum diuus Nerua qui inter fiscum: & priuatos ius diceret.
Ita. x. & octo Praetores in ciuitate ius dicunt. Et haec
oīa quotiens Romae sunt magistratus obseruant: quotiēs
aut proficiscunt: unus relinquit qui ius dicat: Isq; uocatur
Praefectus urbis qui praefectus olim constituebatur. Postea
uero alius Latinarū feriarū introductus est: qui quot annis
uacantibus cæteris magistratibus creari instituerit. Quibus
omnibus cōplurimi ingruentibus bellorum usus exegisset:
eorundem administrationes mandari cōsueuere excepto Praefecto urbi
in ciuitate remanēte.

DE QVINQ; VIRIS MENSARIIS. TIT. XXXV.

Habētur haec omnia ex. 7. T. Liuii. Flauius lib. 5.
de Ro. Triumph.

Um improbitate sceneratorū plæbs Ro. magnitudine
c tudine æris alieni pene obruta esse uideretur: eiq;
difficultati principes plebis succurrendū sapenu-
mero tentassent: inclinatis tandem ad concordia / omniū ū
animis: qui tū Cōsules erant: funebrem quoq; rem: quod d
destinari in animis hominū uidebatur leuari aggressi / so,

Mensarii
lutionem æris alieni in publicā curam uerterunt. Quinq;
ergo uiri creati sunt: quos a dispensatiōe pecuniæ / Mensa-
rios appellarūt: quod insigni æquitate: diligentiaq; meriti
sunt / ut per omniū annaliū monumēta celebres nomibus
essent: hi ergo fuerūt. C. Duellius. P. Decimus. M. Papi-
rius. Q. Pompilius. T. Aemilius. Qui rem porro difficil-
limā tractātes / plerūq; parti utriq; semper grauē cum alia
moderatione: tum impēdio magis publico q̄ iacturā susti-
nuerūt. Tarde enī noīa: & impeditiora q̄ facultatibus ad
ærarium misis suppeterēt ære in foro posito dissoluerūt:
ut nō modo sine iniuria / sed etiam sine quærimonia partis
utriusq; exhausta uis ingens: æris alieni sit.

DE TRIUMVIRIS REI PVBLICAE CON- stituendæ. Titulus. XXXVI.

Suetonius tit. 27. secūdi. Plutar. in uita Cice. Livi⁹
120. lib. Florus. c. 7. q̄rti. De triūuiratu R. P. cō-
stituendæ meminit Varro in lib. quē Isagogicon
iscripsit. Vide Gelliū. c. 7. 14. fuit ergo ante Cæsare
Augustū hic magistratus apud Ro. habitus.

I triumuiratus R. P. cōstitutndæ originē quæris
s ante ipsum quem Cæsar Augustus cum Antonio
& M. Lepido gessit / alter nullus apud Romanos
prodiisse memorat. Ego aut de eo ipso nusq; præterea of-
fendisse memini. Vtrum potestatibus annumerandū cen-
suerim / haud satis scio. Quippe q̄ eas potestates quæ in-
iussu: præterq; senatus auctoritatē quisq; nō dicā sortitus
fuerit: sed per libidinem dominādi arripuerit / Tyrannides

potius: q̄ potestates: seu magistratus appellandos duxe-
rim. utcunq; se res habeat. illud facile animaduerti potest/
Iulio Cæsare in senatu ab iis qui cum Bruto: & Cassio erāt
occiso: mox Antoniū cum studia oīa ad cōponendā R. P.
contulisse uideret. principem ciuitatis euasisse. Confestim
uero dominādi libidine/ eiectum Ciceronē: Brutum: cæte-
rosq; qui factioni eius aduersabant. urbe excedere coegisse
Octauiano autē qui testamēto Cæsaris scriptus fuerat / ex
Asia reuerso. Cicero: ac cæteri/ qui eius factioni obtrēcta-
bantur/ ad Octauiani potentiā confugerūt: ex quo factū
est ut Antonius urbe migrare adactus / hostis a Senatu
iudicaretur: ad quem opprimendū Hircius: & Pansa Cō-
sules missi: Augustusq; cum fascibus Antoniū apud Mu-
tinam adepti fuerunt: fugauerūtq;. Desperatis ergo rebus
Antonius supplex ad Lepidum confugit: cuius potentia
fretus Octauianū qui æque animum ad dominationē in-
tenderat: ad foedus: societatemq; pellexit: illam uidelicet
societatem qua homicidia/ homicidiis in permutationem
uenisse dicuntur. inter quos ad cædem destinatos Cæsar/
Ciceronem/ pro. L. cæsare auunculo. M. antonii eidē cō-
cessit. Igitur Tyrannidem prætēto pio magistratus pal-
liare pergētes: sese Triumuiros R. P. cōstituendæ appel-
lauere: quorum nutui & auspiciis omnis R. P. niteretur.
Cæterum eorum animos quorsum inclinarent mox ipse
euentus rerum ostendit: omnes diuinas: humanasq; res
cōmiscens. omnibus. n. intra se opibus consumptis/ ad ex-
tremum unus Cæsar potitus est: qui & ipse omnibus cæ-
teris superstes/ ipsum de quo loquor Triumuiratū annos
circiter. x. ut Suetonius tranquillū refert/ obtinuit.

lib. 2. ti. 27

DE PRAEFECTO praetorio. Titulus. XXXVII.

Hæc & plura. i. digestor. de officio præfecti prætorio lege unica Verba sūt Aureliani iuris cōsulti.

Vales apud reges Tribuni Celerum equitum: siue
q apud Dictatores/Magistri equitū: tales demum
fuere præfecti prætorii/apud Cæsares. Nam cum
secūdas post Cæsarem partes gestarent: præsentq; disci-
plinæ publicæ emendandæ: adeo a paruis orta principiis
creuit auctoritas: ut cum aliquo tpe a præfectis prætoriiis
puocare liceret. extātq; exempla maiorū quo pacto ab iis
puocassent: lecta postmodū principis sentētia: a Præfecto
Prætorio puocatio sublata est. Credidit enī princeps eos
qui ob singularem industriā/fide illorū: atq; integritate ex-
plorata ad huius potestatis amplitudinē adhiberent non
aliter pro sapiētia: ac splēdore dignitatis suæ q̄ eundē fore
iudicatuos. Alio etiā priuilegio huiusmodi potestas sub-
nixa est: ne ab eorum sententiis minores ætate: ut ab alio-
rum magistratibus restitui possint.

DE QVIBVSDAM MINORIBVS MAGI-
stratuum speciebus. Titulus. XXXVIII.

Lege A. Gelliū lib. 13. c. 14. & 15. ff. de orig. iur. L.
ii. parag. Deinde. &c. habent hæc omnia.

a Lteram magistratus speciē in urbe Roma ius ali-
quādo dixisse repperi: nam cū bellog; munera cæ-
teris magistratibus non sufficientibus ad prætores

deferrentur: quorū munus administratio iuris præcipuū
fuit. creati. x. uiri sunt qui ius in urbe dicerent: prætorumq;
partes eo tpe gererent: litium iudicādarum appellati. Eo
tēpore quatuor uiri creati dicūtur qui uiarū curā agerent.
Actres Monetales auri: argentiq; flatores: quorū esset di-
ligentia numismata/ auro/ argentoq; fabricari.

DE PRAEFECTO VIGILVM. TIT. XXXVIII.

Sumpta ex primo digestorum de officio Praefecti
Vigilum per totum.

Ius Augustus salutem publicā nullius alterius q̄
d suae diligentiae cōgruere existimans / coercendorū
incendiorū causa septem cohortes opportunis ur-
bis locis disposuit: ita ut binas urbis regiōes unaquaq; co-
hors praesidio tutaretur. tribunis & super omnes clarissi-
mo uiro praefecto uigilū praepositis: & licet apud ueteres
Ro. triūuiros nocturnis adibus/ tribunisq; id negotii quā-
doq; esset assignatū: pluribus eodem die exortis incendiis:
quibus accurrere satisq; facere nō posse eos appareret: cre-
are praefectū uigilum Aug. Cæsar in animum induxit. De
incēsoribus ergo: effractoribus: furibus: raptoribus apud
Praefectū uigilum cognitio est: nisi si quæ tam atrox: tam
famosa persona sit: ut ad Praefectum urbi remittenda uide-
atur. Et quoniā incendia plarumq; culpa exoriunt inha-
bitantiū: aut fustibus castigat eos: qui negligētius ignem
habuerunt/ aut seuera obiurgatione cōminatur. fustiū ca-
stigationē remittit: cum effractorū in horreis ut plarūq;
sit: insulisq; ubi præciosarū rerum suarum partes patres

primi Vigili
Capitulum
familiarum seruant apparuerint. Siquādo cella: uel arma-
rium effringatur: effractorum saepe: nonnunq̄ etiā custo-
dum questiones apud hunc magistratū exercentur: & ita
diuus Antonius Erithio claro praefecto rescripsit. Ait enī
effractis horreis de ea re ad illum ipsum pertinere. Scien-
dum autē praefectum Vigilum plurimā noctem uigilare
opportere: coerrareq; calciatū cum armis: & dolabris: cu-
ramq; omnes inquilinos agere admonēdi: ne per colono-
rum negligentia / incendioꝝ casus exoriant. Quin etiam
inquilinus ut quisq; aquā in coenaculo habeat: qua igneo
terrore ingruēte praesto occurrere posse censeantur. Ad-
uersus capsarios autē qui mercede seruanda in balneis ue-
stimenta suscipiūt. Iudex quoq; cōstitutus est ut quid scili-
cet in seruādis uestimentis admissum fuerit / ipse idem / de
quo loquor magistratus quaestione exercebit.

DE DVVMVIRIS CLASSIS RESTITVEN-
dæ: & quibusdā paruis magistratibus. Titulus. XL.

Plura Flavius lib. 4. de Ro. Triumphate.

Vumuiros classi restituendæ utpote haud magni
momenti magistratum / omisurus uidebar: nisi q̄
Liuius placet minime praetereundū uisum anno. n.
quo Apius Claudius is cui postea cæco cognomentū fuit
cenfuram gessit. M. Valerio: & P. Decio consulibus: duo
imperiat ut ait Liuius dari per populū coepta sunt: utraq;
ad R. P. pertinentia: unum ut tribuni militum senideni in
quatuor legiones crearent: quæ ante per quā paucis po-
puli suffragio relictis consulum & dictatoꝝ fuerant bene-

ficia. Tulere eam rogationē tribuni plabeī. L. Attilius & C. Martius. Alterum imperium fuit ut duumuiros clāssis ornandae: reficiendaeq; causa idem populus iuberet. Tulit hoc plābiscitū M. Decimus tribunus pl. Haud multo tēpore post huiusmodi rogatiōes/ Triumuiři nocturni creati sunt quibus (ut existimatiōe deducor) ut difficili bellorū: & ciuiliū seditionū tēpore/ muris: custodiāq; per milites stationarios mittterent. Id etiā eorum curā iniunctū est/ ut & nocturnas seditiones/ a ciuibz arcerent: & quies urbi conseruaret. Huius sane partes magistratus/ in officium praefecti uigilum demum traductae sunt. Enimvero quod horum magistratuū nomina rem firme ipsam cui addicti essent/ facile ostendunt. Neq; Liuius ipse rei auctor/ hac in re amplius uerborum facit: apud alios uero nulla prorsus mentio fit.

DE PROCVRATORE CAESARIS. TIT. XLI.

Sumpta fere omnia ex Titulo. 19. primi digestorū
ab Vlpiano: Paulo: Calistrato.

Ultimum est ut de Procuratore Caesaris (is enī est u inter Caesarem: & R. P. constitutus iudex) pauca uideamus. Quamq; principalē celsitudinem: a qua legum Senatus consultorū: magistratuūq; omniū/ origo manat/ moribus introductū sit/ legum imperio: cui praesse nō esse suppositā. Ceterū quoniā se a quouis cū inter priuatū: ac R. P. decernāt impossibile inuētu sit: ipsumq; principē in ppria causa iudicare/ haud sane aequū esse uideatur. magistratum creari placuit: cui inter se: priuataq;

personas cōpetens quidem esset iurisdictio: qui sane est ap/
pellatus Procurator Cæsaris. Huic magistratui principa/
lis totius rei licentia cōmissa est: ita ut quicquid ab eo ne/
gociorū imperialiū gestum est perinde habeat ratum / ac
si ab ipso Cæsare fuerit pertractatū. Sed si rem eius / quasi
ppriam / pcurator tradat: nō putant dominiū transferre.
Tūc uero trāffert / cum negociū gerens Cæsaris / ipsius cō/
sensu tradit. Deniq; si donatiōis: uenditionis: transāctionis
causa quid agat nihil agitur. Non. n. alienare rem Cæsaris
sed diligenter negocia Cæsaris obire / procuratori Cæsaris
iniunctum est. Id uero in primis Procuratori huic / de quo
agimus: ascriptū est: q; seruū Cæsaris hæredem institutū
adire hæreditatem iubet: & ea hæreditas imperatori ac/
quiritur. Quin si Cæsar ipse hæres instituatur: si se Procu/
rator opulente hæreditati miscet: hæredē Cæsarem facit.
Quod si ea bona ex quibus princeps institutus est / soluē/
do nō sunt: consulendū erit imperatori nequid perinde de/
trimenti paciatur: hæredis enim instituti in adeūdis repu/
diandis ue hæreditatibus congruo tēpore explorari uolū/
tas debuit. Deportandi huic magistratui facultas pmissa
non est. Sed de Procuratore Cæsaris: cæterisq; omnibus
Romanis potestatibus: quæ a principio urbis cōditæ usq;
ad Augusti Cæsaris tēpora factæ: tractatæq; sunt satis ad
plenū diximus. Præsidis nomen generale est / eo q; & Pro/
consules: & Legati Cæsaris: & omnes prouincias regētes /
licet Senatores sint: Præsides appellantur.

F I N I S

Tit. 18. pri/
mi digesto.
lege prima
hæc oīa.

INDEX IN FENESTELLAE TITVLOS SE,
cundum litterarum ordinem.

	Arualibus fratribus. Titulo.	3.
	Auguriis. Titulo.	4.
	Aedilibus plæbeis. titu.	28.
	Cybeles sacerdotibus. titu.	12.
	Consulibus. titu.	22.
	Censoribus creatis. titu.	32.
	Cæsaris procuratorem. titu.	41.
	Coloniæ deducēdæ triumuiris. tit.	33.
	Duumuiris sacrorum. titu.	13.
	Duumuiris capitalibus. titu.	20.
	Dictatore. titulus.	23.
	Decemuiris legū ferendarū. tit.	29.
De	Duumuiris classis restituēdæ. titu.	36.
	Epulonū septemuiris. titu.	14.
	Equitum magistro. titu.	24.
	Flamine diali. titu.	5.
	Fœciali sacerdotio. titu.	9.
	Gallis sacerdotibus. titu.	12.
	Interregia potestate. titu.	19.
	Lupercalibus sacerdotibus. titu.	1.
	Matris deū sacerdotibus. titu.	12.
	Magistratib⁹ religionē nō spectātib⁹.	15.
	Magistro equitum. titu.	24.
	Magistratibus quibuscūq; minorib⁹.	39.
	Martis sacerdotibus. titu.	7.
	Panos sacra. titulo.	1.
	Poticiis. titulo.	2.

	Pinariis. Titulo.	2.
	Pontificum collegio. titu.	8.
	Patris patrati sacerdotio. titu.	10.
	Præfecto urbis. titu.	21.
	Procōsulari potestate. titu.	26.
	Proconsulis legato. titu.	27.
	Præfecto annonæ. titu.	30.
	Prætoribus. titu.	34.
	Præfecto prætorio. titu.	38.
	Præfecto urbis. titu.	40.
	Præfecto uigilum. titu.	40.
	Procuratori Cæsaris. titu.	41.
De	Quæstoribus. titu.	18.
	Quinq; uiris mensariis. titu.	35.
	Rege sacrorum. titu.	11.
	Rege sacrificulo. titu.	11.
	Saliis. titulo.	7.
	Septemuiris Epulonū. titu.	14.
	Senatoribus. titu.	16.
	Tribunis celerum. titu.	17.
	Tribunis equitum. titu.	17.
	Tribunis plæbis. titu.	25.
	Tribunis militū cōsulari potestate.	31.
	Triūuiris coloniæ deducēdæ. tit.	33.
	Triūuiris Rei pu. cōstituendæ. tit.	37.
	Vestalibus uirginibus. titu.	6.

ALBRICI PHILOSOPHI ET POETAE
DOCTISSIMI / LIBELLVS DE
DEORVM IMAGINIBVS.

Ioachimvs Vadianus Lectoribus.

Numine multiiugo: Variæ discrimine formæ

Prisca suos quondâ est gens uenerata deos.

Et quibus eniteat cuiusuis celsa potestas /

Arma gerunt: Armis nec pia tuba caret.

Dogmata sic uoluit Sophiæ non uana uetustas

Ridiculo solum schemate picta dari.

Ne / quod magna nequit / caperet male deuius error

Ingenium / & uulgo mystica nota forent.

Quæ si nosse uelit melius modo fulta iuuentus

Albrici paruum pollice uoluat opus.

Innumeros uenient cuius monumenta sub annos:

Durat enim quicquid litera docta notat.

Petrei A perbacchi Tetraſtichon.

Nunquid opus Phidiæ: uel Mentoris / an ne Myronis?

(Sic sua conueniunt munia numinibus.)

Falleris. Albrici labor est: dum conderet ista

Archetypos habuit qui (mihi crede) Deos.

Ioannis Marii Rheti. Distichon.

Arma deum: formasq; uelis si noscere lector

Albrici exiguo codice cuncta leges.

DE SATVRNO. TIT. I.

Aturnus primus deorū supponebat: & pingebat:
s ut homo senex/canus/plixa barba:curuus: tristis
& pallidus: tecto capite: colore glauco: q una ma/
nu. f. dextra falcē tenebat: & in eadē serpētis portabat ima/
ginem qui caudam propriā dētibus cōmordebat. Altera
uero. f. sinistra filiū paruulū ad os applicabat: & eū deuora/
re uidebat: qui iuxta se habebat filios Iouem. f. Neptunnū
Plutonē & Iunonem: quorū uirilia Iuppiter amputabat:
ante quē erat mare depictum: in quod Iuppiter dicta uirilia
abscissa pīciebat: de quibus Venus puella pulcherrima
nascebat. Iuxta aut ipsū Saturnū erat imago Opis uxō/
ris suae in cuiusdā similitudinē matronae depicta: quae aper/
ta manu dextra opem oībus uelle dare praetendebat: pa/
nem uero manu sinistra pauperibus porrigebat.

DE IOVE. TIT. 2.

Iuppiter Saturni filius cui cælū & coeli regnū in sortē
cessit. Pingebat in throno Eburneo in sua maiestatis
sede sedens: sceptrum regium in manu tenens. f. sinistra: ex
altera uero. f. dextra fulmīa in īferos mittēs & Gigātes re/
praesos fulmine tenēs sub pedibus & cōculcans. Iuxta eū
uero quaedā aquila quae uolans inter pedes suos quendam
pulcherrimū iuuenē. f. Ganymedem raptū portabat ha/
bentem in manu craterā ut Ioui poculū propinaret.

DE MARTE. TIT. 3.

Ars tercius deorum dictus est: qui & tercius in ordine
planetarū atq; stella eius taliterq; in sua imagine pin/
gebatur. Erat. n. eius figura tanq; unius hominis furibundi
in curru sedens: armatus lorica & cæteris armis offensiuis

& defensiuis: qui & galeam habebat in capite & flagellū
in manu portās/accinctusq; mucrone: currus uero eius ab
equis rabidis trahi uidebatur. Ante illū uero lūpus ouem
portās pingebat: quia illud. s. animal ab antiquis gētilibus
ipsi Marti specialiter consecratū erat. Iste. n. mauors est. i. *Mauors*
mares uorans: eo q; belloꝝ deus a gentibus dictus est: &
quia Romani fratres genitos/primos urbis fundatores. s.
Romulū & Remum Martis filios esse sinxerunt: quorum
Romulus Remū interfecit: ideo sub eius curru idem Ro/
mulus depictus est: qui fratrem Remum occidebat.

DE APOLLINE SIVE SOLE. TIT. 4.

Pollo quartus deoꝝ est: quia sol qui dicitur Apollo: in/
ter planetas quartū orbem tenet in cælo. Iste pingeba/
tur in specie impuberis iuuenis: nunc facie puerili: nunc
iuuenili/semper imberbis: nūc autē in cana diuersitate appa/
rentis: licet raro tali facie esset formatus. Iste super caput
portabat Tripodē aureū. In dextra uero manu habebat sa/
gittas: arcum & pharetrā. In sinistra autē cytharā tenebat.
Sub pedibus eius depictū erat monstrum terrificū: cuius
corpus erat serpentinū: triaq; habebat capita. s. caninum
lupinū: & leoninū: quanq̃ inter se forent diuersa: in unum
tamē corpus coibant unā solam caudā serpentinā haben/
tia. Coronā uero capite gestabat Apollo. xii. lapidū præ/
ciosorū. Iuxta autē illū erat uiridis laurus picta: & coruus
niger desup uolitans pingebat auis scilicet ipsi deo cōsecre/
ta. Sub lauro uero nouem Musæ choream faciūt: & circa
Apollinē cantus melodiā promūt. A longe uero Phytō *Phyton*
serpēs maximus pictus erat: quem sagitta una Apollinis
per mediū trāfigebat: & erat Apollo inter duo iuga mon/
tis Parnasi sedēs: de quo & fons Castalius scaturiebat.

DE VENERE. TIT. 5.

Enus quintū tenet inter Planetas locum ppter quod quinto loco figurabā: pingebat Venus pulcherrima puella nuda & in mari natās: & in manu sua dextra concham marinā tenēs atq; gestans: rosīsq; candidis & rubris fertū gerebat in capite ornatū & colūbis circa se uolando cōmitabā. Vulcano deo ignis rustico turpīssimo in cōiugiū erat consignata: qui stabat ad eius dextrā: & corā ipsa tres astabāt iuuenclā nudā: quæ tres gratiæ dicebant: ex quibus duarū facies uersus nos aduersæ erant: tertia uero dorsum in contrariū uertebat. hinc & Cupido filius suus alatus & cæcus assistebat: q; sagitta & arcu: quos tenebat Apollinē sagitabat ppter qd deos cōtra se turbatos timēs ad Martis gremiū fugiebat. Cui & illa adulterii crimē familiaris repta est.

DE MERCVRIO. TIT. 6.

Ercurius sextus in ordine planetarū sicut & alii ab antiquis gētilibus sextus deus esse dicebāt: cuius imaginē in hūc modū pingere uoluerūt. Erat enī ipsius signū homo unus qui in capite & in talis alas habebat in manu autē sua laeua uirgā tenebat: quæ uirtutē habebat soporiferā & quæ erat serpētibus circūsepta: & gladiū curuū quē Harpen homo uocabat: fistulamq; de calamo factā Syringe ad os suū ponebat dextra sonans: Galerum quoq; seu umbellā capite deportabat. Corā ipso autē erat gallus sibi peculiariter cōsecratus. Ab altera uero parte erat Argus: cuius caput & facies plena erat oculis: qui corā eo iacebat decollatus. Iste ergo dictus est deus mercatorū: & deus furtorum: & ideo ab alio eius latere depicti erāt mercatores cū aliquibus mercibus: & latro qui ipsi mercatori Peram abscebat. Eloquētia autē in fistula designat: qui de uiro in

Vulcanus R.

foeminā & de foemina in masculū se mutabat cū uolebat:
& ideo pingebat cū utroq; sexu: de albis uero nigra & de
nigris alba faciebat: quod ostendit per eius pileum semial-
bum & seminigrū: aliqui uero eū capite canino pingebāt:
ideoq; & lanceā p uirili & collū p muliebri sexu tribueūt.

DE DIANA SIVE LVNA. TIT. 7.

*D*iana quæ & Luna: Proserpina: Hecate nūcupatur ul-
tima inter planetas est: ppter quod ultima ponitur in
numero fictorū deorū. Ipsa ergo pingebat in specie unius
dominæ coma dissoluta: quæ arcū tenebat & sagittā: cer-
uos quoq; cornutos in uenatiōe insequi uidebat: circa quā
siue ad ei⁹ latera erāt chori Dryadū Hamadryadū Naia-
dum & Nereidū: & chori Nympharū Siluarū Montiū
Fontiū & mariū cū choris & Satyrorū cornutorū: qui dñi
dicebant agros: & nauicula post ceruos cum homine na-
uigante & uelificante in mari erat figurata.

DE MINERVA. TIT. 8.

*M*inerva dea sapiētiae ex cerebro Iouis nata quæ alio no-
mine Pallas dicta est. Hæc. n. pingebat a poetis in si-
militudinē unius dominæ armatæ lorica & gladio accin-
ctæ: cui⁹ caput uiri decinctū circū erat: ipsamq; cassis cū
crista desup detegebat: ipsa aut lanceā tenebat i dextra / in
sinistra uero scutū cristallinū habebat qd caput Gorgonis
a ceruice serpētibus monstrosæ continebat. Hæc igit oculo-
los habebat splendidos triplici colore. palliū iduebat distin-
ctum aureo: purpureo & cælesti: iuxta se habebat oliuā
uiridē pictā: & desup auem quæ dicit noctua: uolitantē.

DE PANE. TIT. 9.

*P*an ab antiquis diebus fuit deus naturæ: & in similitu-
dinem naturæ uniuersalis fuit ab eis taliter figuratus:

Berbo
Pingebat homo cornutus cū facie rubicunda: in cuius pe-
ctore stellarū pluriū erat forma. Pellis eius in parte pingebatur stellata. Fœmora autē habebat denudata cū herbis & arboribus pdeuntibus ex ea: & in ore eius fistulā septē calamoꝝ tenebat: quā digitis pulsare uidebat. Pedes quoq; & crura caprina habebat. Cū amore uero pingebatur luctā habuisse: qui ab ipso Pane uictus erat: ideoq; idem Amor iuxta eum quasi ad terram prostratus iacebat.

DE PLVTONE. TIT. 10.

Aluad
Luto Saturni filius dictus est ab antiquis deus inferoꝝ & regnoꝝ terrarū & animarū iuste decedentiū. Credebant enī antiqui oēs anīas ad inferos descēdere: ibiq; cum Plutone in caligine ppetua remanere. Quā ppter ipsi Plutoni. i. inferno uel ipsi uirtuti diuinæ inferna gubernati talē imaginē depinxerūt: quē & tenebrarū principē esse uoluerūt. Erat enī imago eius homo terribilis ī solio sulphureo sedēs: sceptrū in manu regni tenens dextra: sinistra animā cōstringens: cui tricipitē Cerberū sub pedibus collocabāt & iuxta se tres Harpyas habebat. De trono autē eius sulphureo q̄tuor flumina manabāt: quæ. s. Lætheū: cocytū: Phregethontē & Acherontē dicebant: & Stygē paludē iuxta flumina assignabāt. Iuxta Plutonē iferoꝝ regina Proserpina sedebat cū facie fusca & terribili: quæ Plutoni coniugi a sinistris asidebat. Erāt autē furie tres horribiles uenenatis serpētibus crinitæ: quæ hoīes furere faciebāt: quæ Alecto: Tesyphone: & Megera dicebant. Parcæ seu fata sic dictæ p Antiphrasim eo q̄ nemini parcāt. Tres erāt domicilæ sorores: quarū una tenebat colū & nebat: altera filū uoluebat: tertia illud rūpebat: & istæ Cloto: Lachesis: & Atropos uocabant. Harpyæ uero aues erāt rapacissimæ

Harpyæ

cū facie uirgineaque Aello: Ocypite: & Celano uocabant.
DE IVNONE. TIT. II.

Vno posita est in similitudinē aeris. Antiqui enī ipsam Iouis. i. ignis uxorem & sororem dixerunt: Iridem & Nymphas eidem attribuerūt: cuius imago taliter pingebatur. Erat enim scēmina in trono sedēs sceptrum regium tenēs in dextra eius: caput nubes tenebāt opertum supra diadema quod capite gestabat: cui & Iris sociata erat: quæ ipsam per circuitū cingebat: nunciāq; Iunonis Iridem populis appellabāt. Ideo iuxta ipsam Iridem ancillā paratā ad obsequiū dominæ figurabant. Pauones autē ante pedes eius lambebāt: quia a dextris & a sinistris dominæ stabāt: auesq; Iunonis specialiter uocabantur. Mulier erat filium pariens: quia ipsa Iuno partibus præesse dicebat: quæ & Mercuriū dicitur lactasse.

DE CYBELE. TIT. 12.

Cybele mater deorum fuit dicta terra: quā & deos genuisse dixerunt ueteres & gigantes: cui antiqui philosophi talem imaginē depinxerūt. Erat enim uirgo scēmina in curru sedens lapidibus preciosis & metallorū diuersorū uarietate uestita. Itaq; mater deorum extitit & gigantū. Irata enī terra cōtra deos Titanos dicii parturisse. Erātq; gigātes pedibus serpentinis: de quibus fuit unus Titan qui etiam sol dicitur. Sed quia iste contra deos nihil fecit sicut alii fratres: ideo aliis detrusis hic solus in sua deitate permanfit. Currus autem Cybeles a leonibus trahitur: coronamq; turritam in capite gestare dicitur. Pingitur iuxta eam in curru Atys puer nudus: quem illa amasse dicitur: & nimio zelo castrasse: & sic illi uirilia pingitur amputare.

DE AEOLO. TIT. 13.

Eolus aut inter deorum numerum computatus: qui & ventorum deus dictus est: cuius talis erat imago depicta. Stabat enim in antro linca ueste indutus & praecinctus: tenens sub pedibus flabra instrumenta fabrilis. In manu aut utraque tenebat cornua: quae ori admouens ea sufflare & ab uno quoque cornuum sex ventos emittere uidebatur. Et quia luno ei regnum dedisse fingebatur a dextris eius luno stans septa nube eius capiti coronam imponebat. A sinistra uero eius Nympha seminuda in aqua quam ei coniugem eadem luno dicitur dedisse.

DE IANO. TIT. 14.

Anus uero in deorum numerum acceptus est: cui omnis rei initium & finem tribuebant. Hic aut taliter figurabatur. Erat rex homo sedens in trono fulgenti radiis circumquaque: qui duas facies habebat: quarum una ante se: altera post se respiciebat. Iuxta illum quoque erat templum: & in manu eius dextra habebat clauem qua templum ipsum aperire se monstrabat. In sinistra uero habebat baculum: quo saxum percutere & ex illo aquam producere uidebatur.

DE VULCANO. TIT. 15.

B. Iuven
Vulcanus deus ignium pingebatur in similitudine fabri deformis & claudi malleum in manu tenentis: & deorum impulsu de caelo in terram decidentis iuxta eum plures dii eum iridentes pinguntur: qui eum de caelo expellere figurantur. Ipse quoque sic expulsus fulmina in terris Ioui parere dicebatur: quae ad caelum Iouis ipsius aquila deferrebat. Ideoque iuxta ipsum Vulcanum depicta erat officina & aquila parata ad fulmina deferenda.

DE NEPTVNO. TIT. 16.

Eptunus deus aquarū & præcipue maris depingebat
ad modū cuiusdam numinis mare gubernātis. Erat. n.
eius imago homo nudus in mare natans. Ab umbilico su-
pra aquas imminens & Tridētem pro sceptro regio ma-
nu tenens: quo saxum quoddam percutiens æquor quod-
dam acerrimum producebat. De mari uero plurima flu-
mina manare uidebant. Greges item illi Tritonū circa se
e mari natantes prodibāt & regem æquoris honorabāt.
Sunt autem Tritones pisces qui tubas ore portant: qui
bus intonare se ostendūt: ideo aliqui gentiliū ipsos Marina
quædam monstra dicebant.

DE VESTA. TIT. 17.

Esta dea ignis. s. diuini in collegio deorū annumerabāt.
Hanc louis fuisse nutricē & eum suo gremio sustētasse
antiqui dicebāt: quā etiā taliter figurat pictura. Erat enim
templū latum & spaciosum cū ara in medio: circa quā ex
utroq; latere erat ignis accēsus: qui perpetuo seruabatur:
quē extingui nullatenus fas erat: & ideo ad huiusmodi
mysteriū erāt multæ Vestales uirgines deputatæ: quæ &
ipsæ ibidē depictæ ab utraq; parte ignem fouere uidebā-
tur. Supra pinnaculū aut templi depicta erat ipsa Vesta
in formā uirginis infantē ipsum louem suo sinu fouens.

DE ORPHEO. TIT. 13.

Rpheus uir fuit magnus igenio: & eloquio perfulgēs:
eruditissimus philosophiæ & artium disciplinæ: qui
homines irrationabiliter uiuentes ex feris & immanibus
fecit mires & māsuetos: & moribus composuit. Vnde &
bestias quasq; uolucres: fluuios: saxa & arbores: citharæ
sono dicitur mouisse q & Euridicē Nymphā eodē mul-
cens sono in coniugē habuit: quam a serpente percussam

& occisam descendens ad inferos citharæ sono dulcissimo Plutone placato dicii redemisse: ea lege ne eam aduersus respiceret: donec ultimum limen inferni excederet: quam legem ut præterit: uxorem retentā amisit. Iste igitur in numerū deorū consecratus taliter pingebatur. Erat homo in habitu philosophico citharā manu pulsans. Ante eum erāt diuersa animalia ferocia: quæ pedes eius lingeant. s. lupi: leones: ursi: serpentes: aues diuersæ circa eum uolitantes: montes & arbores deflectentes uertices suos: qui & uxorem se sequentē conuersus aspicere uidebatur: sed eam inferi retinebant.

DE BACCHO. TIT. 19.

Acchus filius Iouis inter deos cōnumeratus est: quem uinū & uini deum esse dixerūt. Attendētesq; uini uirtutem & proprietatē illū uti deum in natura coluerūt: & eidē huiusmodi imaginē esse depinxerūt. Erat enim imago sua facie muliebri: pectore nudo: capite cornuto: uitisq; coronato: qui sup tygride equitabat. Iuxta ipsum aut erāt imagines trium animalium. s. Simiæ / Porci & Leonis: quæ pedem unius uitis circūire uidebantur: ob cuius umbram Bacchus equitabat: uitisq; racemis erat plena. Ipse uero una manu tenebat poculū. s. sinistra: altera uero s. dextra in eo uuæ Racemū extricabat.

DE AESCVLAPIO. TIT. 20.

Esculapius dictus est filius Apollinis: q; deus medicinæ & medicorū putabatur. Eius imago erat homo quidā cū barba ualde prolixa: idutus habitu medici: sedēs: in cuius sinu erant pixides unguentorū & alia instrumēta ad medicum pertinentia: cuius manus dextra barbā tenebat: sinistra uero baculū cum serpente gestabat in torto.

DE PERSEO. TIT. zi.

Erseus etiā filius Iouis inter deos annumeratus est: qui rex Asiæ diues & præpotēs: qui & nauibus multas regiones trāsiuit: & Aphricā debellauit: q̄ & tres sorores illud regnū tenentes sua sapiētia occidit: quæ Gorgones dictæ sunt: quæ unū solū oculū habentes/hoīes se aspiciētes uertebāt in saxa. Hic enī tali imagine figurabatur. Erat hō iuuenis alatus & uolans quasi nauis discurrēs & alarū utēs uolatu: cui assidebat Minerva sapientiæ dea. Hic uero armat⁹ cristallinū scutū ante oculos deferēs telo falcato tres fœminas uirgines. s. ipsas Gorgones decollabat Stemonem: Euryalē & Medusam: & hæ post habebāt homines semicōuersos in lapides: hic caput Medusæ ablatū ī hasta deferre uidebat: de sanguine uero Gorgonū equus alatus noīe Pegasus nasci uidebat: qui ungula terrā fodiēs fontē erūpere faciebat: qui Castalius dictus musis ad potū pro ductus est.

DE HERCVLE. TIT. zz.

Ercules Iouis filius dictus est: quē in deorū collegio antiqui acceperūt ppter eius quasi innumeras pbitates: quæ inferius p singulas depictæ sunt. Hercules. n. herocleus os qđ est uiroꝝ gloria fortiū. Prima igit̃ eius uictoria notabilis fuit: quādo in nuptiis Centauros ibidē existētes & inebriatos qui dominas inuitatas uolebāt uiolēter opprimere/claua pro maiori parte mactauit. Vnde reliqui timore perculsi fugierūt. Centauri enī qui dicunt̃ esse semihomīes & semiequi: denotātur homines carnali concupiscētia facti ut bestię: qui uirtute animi superantur.

Ecūda uictoria Herculis notabilis fuit: quia ipse pugnaſſe cū leone: ipsumq; claua mactaſſe: & interēpio

pellé abstulisse dicit: quo deinde spolio incelsit semp indu-
tus in signū uictoriæ pceptæ. In quo etiā ostēdatur animi
fortitudo: contra quam nulla uis corporea præualet: quæ
semper spoliū leonis. i. uim uirtutis defert.

de Alceste
Ercia Herculis fortitudo est: de qua sic scribit Adme-
tus Pheræorū rex Alcestim habuit coniugē: & dū in-
firmaretur ad mortē Apollinis miserationē inuocauit: cui
sic respōdit: nil in hoc ei posse præstare: nisi aliq̃s de ppin-
quis eius se p illo morti uolūtariē offerret: quod uxor eius
libētī aīo fecit: & seipsam interemit: quod Hercules pspi-
ciens & mulieris tātæ fidei cōpāsus ad inferos descēdit: &
Cerberū tricipitem sibi ad hostiū inferni resistentē triplici
uinctū catena: uidelicet: singula singulis faucib⁹ intorta ab
hostio abstraxit: & Alcestim ex iferno reduxit. In quo de-
notatur: quia ratio & uirtus animi oēs cupiditates & uicia
terrena deuicit: & maxime uiciū gulæ: quod habet tria ca-
pita: eo q̃ gulositas tria exigit. s. abūdantia quātitate: as-
sidua tpe: grata faucibus uoluptate: quæ oīa uirtus supe-
rat: & siquid ex infirmitate animi deuictū fuerit: etiā ab in-
feris abstrahit.

Varta fortitudo Herculis scribit: qua dicit Hesperides
spoliasse: quæ fuerūt Atlātis regis Aphricæ filia. Hæ
hortū habebāt: in quo erant mala aurea Veneri consecra-
ta: ad quorū custodiā Draco nunq̃ dormiēs positus erat.
Quæ poma Hercules abstulit occiso dracone. Nā uirtus
animi nō potest fructum capere uirtutū: nisi malicia prius
interimatur quæ iugiter uigilat in custodiā uiciorum.

Vinta Herculis fortitudo est: qua hydrā serpentē occi-
disse legitur. Fuit aut hydrā iuxta fabulā in Lerna pa-
lude: cui uno cæso capite duo excrescebāt: quā dum Her-

cules gladio uincere nō posse se cerneret/ occasiōe iā dicta
capitū excrecentiū: igne circa eā appposito illā exussit. In
quo intelligit q̄ Lacus fuit Aemonia: cuius aquæ uicinas
ciuitates uastabāt: in quo uno meatu recluso plures irrū/
pebant. Hercules uero multa uicina loca in circuitu exussit:
& sic aquæ clausit meatus. Nam & hydra ab hydros
quod est aqua ducta est.

Exta uictoria ei⁹ est quā obtinuit de Acheloo: de quo
fabulose dicit q̄ hic Achelous filius fuit Thetidis deæ
aquarū: cui mater cōcesserat ut cū aduersario pugnās quā/
cunq; formā uellet summeret: q̄ cōtra Herculē secū pug/
naturū formā tauri siluestris induit: cū quo diu Hercules
pugnādo ei tandē cornu dextrū euulsit: qd̄ & Copiæ deæ
diuitiarū dedicauit: sed cū Achelous ad fluuiū bibiturus ac/
cessisset uidēs in aquis sibi ablatū cornu seipsum in flumīe
prædolore suffocauit. In quo intelligit q̄ Hercules flumi/
nis qui dicit Achelous: cuius eruptiōes nō modice agros
obruēbāt: dum alrerū eius alueū exsiccalset: sua industria
fertilē reddidit regionē: & sic fructuū copiā præstauit.

Septima Herculis fortitudo est: de qua sic scribit. Erat
in Italia quidā latro noīe Cacus qui dum Hercules ad
Italiā deuenisset: & ab Euādro rege officiosē receptus esset
bobus aduectis ex Hispania Gerione perēpto: dum Her/
cules boues in pascuis custodiret: & somno oppressus dor/
miret: Cacus eo dormiēte securus exiens de spelūca in qua
latebat: plures ex bobus rapuit: quos p̄ caudā uersos ca/
pite traxit: ne ex rectis eorū uestigiis humo pressis quo du/
cti essent: deprehēdi posset: quin potius illos abiisse uide/
retur. Verū excitatus Hercules & furto cōperto uestigia
uersa decernens eaq; insecutus ad antrū puenit: & Cacus

fuis bobus latitantē repperit : quē fumū & nebulā eructā-
tem claua peremit/bouesq; redemit. Moraliter aut Cacus
malus interprætā qui latet in spelūca: qā nunquā malitia
liberæ frōtis est. Hercules aut. i. uirtus malos interficit: &
sua uendicat: sed Cacus fumū & nebulā emittit quæ uisui
nocent: quia malicia semp occultas deceptiōes molitur.

○ Ctaua Herculis uictoria scribit: qua alium malū noīe
Diomedē mactauit: qui hospites aduenas benigne re-
cipiebat: & illis hilariter ministrabat: uinoq; cōdito iebri-
abat: dūq; graui somno esset oppressi. Illos occidebat: &
equabus suis in pastū præbebat. Quo cōperto illuc Her-
cules accessit: & illū claua pemit: ipsumq; in pastū eisdem
suis equabus apposuit. In quo notat qualiter uirtus oīum
maculā supat: & eadē pœna punit uiciū in quo delinquit.

Ona Herculis huiusmodi scribitur uictoria. Anteus
erat gigas filius terræ: cui mater cōcesserat ut quotiēs
terræ prostratus occūberet: uiribus duplicatis exurgeret.
Cū hoc Hercules pugnās in lucta eūq; bis prosternēs cō-
peruit illū exurgere fortiorē: unde illū brachiis apprahē-
dens eleuatū a terra cōstrinxit ad pectus: & tantū tenuit
suspensum: donec deficiēs expiraret. Ponit aut Anteus sub
forma libidinis: nā Anteon græce latinæ contrariū sonat:
& nascitur libido de terra: quia de carne cōcepta: & tactu
terræ fortior redditur: quia libido tactu ualidior excitatur:
sed a glorioſa superat uirtute: quia denegato tactu ad alti-
ora uirtutū mēs eleuata libidinis cōcupiscentiā extinguit.

Ecima uictoria eidem Herculi ascribit de Apro. Erat
enī Aper terribilis in regiōe Calidoniæ qui non solum
segetes deuastabat: sed occurrētes hoīes dētibus lacerabat
Contra hūc procedens Hercules & diu cum eo pugnās

illū tandē claua mactauit: & quē plaustrū iugatis bobus
trahere nequiuīt prae magnitudine: subiectis hūeris ipsum
in ciuitatē omnibus mirātibz detulit. In quo similiter no/
tatur animi uirtus: quā omnia superat: & uincit.

Ndecima uictoria est: qua de Gerione rege Hispaniæ
triūphauit. De quo scribit q̄ ipse Gerion habebat ca/
nem bicipitē quo oēs superabat. Hūc Hercules (ut fingit)
olla ærea pugnās deuicit: cui adhibito cane cum etiā diu
pugnasset: canem occidit: & regnū Gerionis obtinuit. In
quo notat allegorice q̄ dictus Gerion duorū capitum ca/
nem habuit: quia terrestri & nauali prælio plurimū po/
tuit. Ad eum Hercules olla ærea uectus accessit: quia na/
uem habuit fortem in qua nauigauit: armis æreis munita:
cuius canem occidit: quia potentiam eius cōminuit terra
& mari: eiusq; obtinuit regnum.

Vodecima & ultima Herculis fortitudo legitur talis:
Fuit quidā gigas Atlas nomine in Mauritania in mō/
te altissimo cælum ipsum cōtingente: qui cælum ne cade/
ret humeris sustinebat: & sidera si quæ cadebant: malleo
fixa cælo reponebat: quem cum accessisset Hercules: ille
qui audierat de fortissimis illius uiribus: rogauit eum ut
quia fessus erat cælum sustinēdo: ipsum aliquanto iuuaret
donec quiesceret: quod Hercules libēter annuit: & hume/
ro supposito cælum sustinuit: In quo intelligit: quia ipse
Atlas Astrologus peritus fuit: & ideo cælum dicitur su/
stentasse: & sidera cadentia cælo reposuisse. Hercules etiā
fuit astroz artis multū edoctus: qui sciētiae cōprehendē/
dæ plenus gratia ad ultimos terræ fines accessit: & cū eo/
dem Atlante de scientia cōferens illum in aliquibus iuuuit:
opemq; impēdisse fertur ad cælū sustentandū.

DE CERERE. TIT. 23.

Ceres dea inter oēs deos deasq; ueterū ultimo in ordine posita est: eo q; eius suffragiū omni hūanæ uitæ potissime ueterū esse uidebat. Dicit enī dea frumēti & segetū ac generaliter oīm seminū ac frugū quæ terra pducit sine qua specialiter natura deficeret: ideoq; taliter pingebat. Erat enim in figura matronæ præcinctæ / & pannis & calceis ad modū rusticanæ: sedēs sup bouē q est anīal culturæ terræ deputatū: quæ manu dextra habebat ligonē ad terram uertēdā: & ad brachiū habebat appēsū calathū cū seminibus. Ab ipso quoq; latere dextro habebat duos agricultores: quorū unus ligone terrā uertebat: & ali⁹ semina spargebat. In manu uero sinistra Ceres tenebat falcē messorīā & baculū ad terendū frumentū: a quo etiā latere erāt duo alii agricolæ: quorū unus metebat / & alius frumenta baculo triturbat. Erat ergo Ceres iter duas arbores pomis onustas: a latere uero dextro desup erat Iuno dea nubium imbrē spargēs per fata: a sinistro uero erat Apollo. i. sol suis radiis segetes exiccans metēdas.

INDEX IN ALBRICI TITVLOS SECVN-
dum litterarū ordinē.

	Appolline. Titulo.	4.
	Aeolo. titulo.	13.
	Aesculapio. titu.	20.
De	Baccho. titu.	19.
	Cybele. titu.	12.
	Cerere. titu.	23.
	Diana. titu.	7.
	Hercule & eius. xii. uictoriis. tit.	22.

	Ioue. Titulo.	2.
	Iunone in foliis. titu.	11.
	Iano. titulo.	14.
	Marte. titu.	3.
	Mercurio in foliis. titu.	6.
	Minerua in foliis. titu.	8.
	Neptuno. titu.	16.
De	Orpheo. titu.	18.
	Pane in foliis. titu.	9.
	Plutone in foliis. titu.	10.
	Perseo. titu.	21.
	Saturno. titu.	1.
	Venere in foliis. titu.	5.
	Vulcano. titu.	15.
	Vesta. titulo.	17.

Io. Va. Cryticis & Ardelionibus.

Plurima fortassis carpetis amara libello
 Albrici. Et q̄ non classica uerba tonet/
 Et facili Diuum contextu prouehat arma
 Gestaq; : nec Latio tramate ducat opus.
 Crede fuisse uirum cui publica cōmoda cordi:
 Sed quia pon primus / Liuide non uicies.
 Cum quā quisq; ferat subeat per sydera Sortem:
 Et qui laude nequit magna / minora facit.

Vienne Pannoniæ in ædibus Hieronymi Victoris.
 Francisco Sfortia Gymnasii moderatore.
 Anno. X. quarto Nonas Decēbris.

FENESTELLAE DE MAGISTRATIBVS RO.
ITEM.
ALBRICI DE IMAGINIBVS DEORVM.
FINIS.

Mung Do. Do. Simon Biluysin, pthj
Ad. S. Pauli Pnf. 28
10. Apr. An. 1511.

0.

1540.

8000, -

8513/1

4382

dens super omnes cælos, se-

densque ad dexteram tuam,

promissum Spiritum sanctum

in filios adoptionis effu-

dit. Quapropter profusis

gaudis, totus in orbe

terrarum mundus exultat.

stātes, hymnum glóriæ

tu æ concinunt, sine

sine di cētes.

*Sequens Præfatio cum suo
cantu dicitur in Missis votivis de
beata Maria.*

P

Er omnia sæcula sæcu-

lōrum. *R.* Amen. *V.* Dó-

minus vo bīscum. *R.* Et

